

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.82 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru” 1

I DAĻA - INDIKATORI

Kopējais sabiedrības noskaņojums 3

Tagadnes un nākotnes vērtējums 3

Kopējās situācijas attīstības vērtējums 4

Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums 4

Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums 6

Iespēju atrast labu darbu vērtējums 7

Valdības darba vērtējums 7

II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Uldis Augulis, Inese Kalvāne, Raita Karnīte, Oļegs Krasnopjorovs, Līga Meņģelsone, Pēteris Strautiņš, Ieva Strode 8

III DAĻA – IZGLĪTĪBA UN JAUNIEŠU IESAISTĪŠANĀS DARBA TIRGŪ

Izglītības kvalitātes vērtējums 12

Uzskati par jaunā pedagoga atalgojuma modeļa ietekmi uz izglītības kvalitāti skolās 14

Uzskati par izglītības nozīmi darba tirgū 15

Darba tirgum nepieciešamās zināšanas un iemaņas 16

Uzskati par jauniešu iespējām atrast darbu Latvijā 17

Risinājumi jauniešu bezdarba mazināšanai 19

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR IZGLĪTĪBU UN JAUNIEŠU IESAISTĪŠANOS DARBA TIRGŪ

Ivars Austers, Aldis Baumanis, Aivis Brodiņš, Miķelis Grīviņš, Mārtiņš Kālis, Inese Kalvāne, Andris Kangro, Raita Karnīte, Dace Kauliņa, Oļegs Krasnopjorovs, Jānis Logins, Līga Meņģelsone, Uldis Osis, Zaiga Priede, Mārīte Seile, Daina Sproģe, Ieva Strode 20

PIELIKUMI

Aptaujas tehniskā informācija 31

Aptaujā izmantotā anketa 32

„DNB Latvijas barometra” Nr.82 vajadzībām veikto aptauju tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 09.07.2015. līdz 24.07.2015. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāti 1006 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

„DNB Latvijas barometra” Nr.82 galvenie rezultāti

2015.gada jūlijā, salīdzinot ar jūniju, iedzīvotāju noskaņojums ir nedaudz uzlabojies: saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.82 datiem Kopējā noskaņojuma indekss ir pieaudzis par diviem punktiem. Par diviem punktiem ir pieaudzis arī Tagadnes, bet par vienu punktu – Nākotnes vērtējuma indekss. Raksturojot izmaiņas apakšindeksos, vērojams, ka visbūtiskāk jūlijā ir uzlabojušies valdības darba, Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu un Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējumi. Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar jūniju, neviens no rādītājiem nav pasliktinājies.

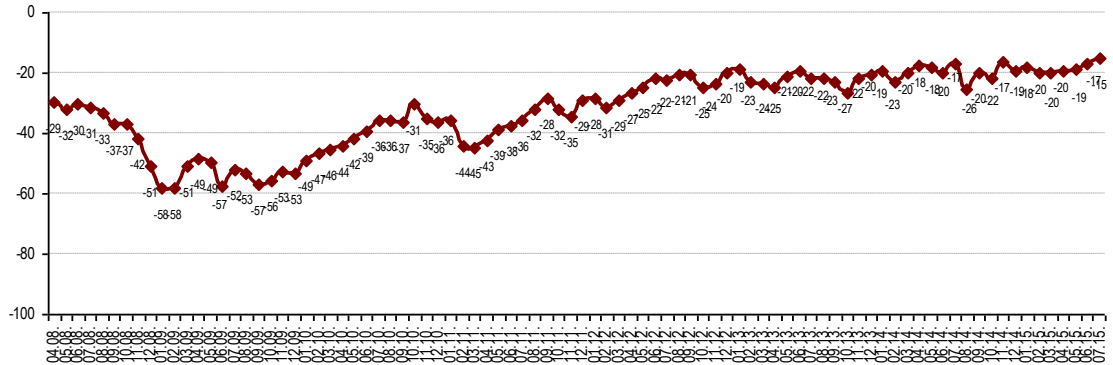
- Trešā daļa (33%) respondentu norādīja, ka **situācija Latvijā kopumā attīstās** pareizā virzienā. Attīstības virzienu par nepareizu jūlijā uzskatīja 43%. Salīdzinot ar jūniju, jūlijā Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss ir pieaudzis no -12 līdz -10.
- **Pašreizējā Latvijas ekonomikas stāvokļa** vērtējuma indekss mēneša laikā nav mainījies, gan jūnijā, gan jūlijā tas bija -27. Analizējot detalizētāk, jāatzīmē, ka jūlijā 4% pašreizējo ekonomikas stāvokli atzina par labu (jūnijā: 5%), bet kā sliktu to vērtēja 47% (jūnijā 51%).
- Savukārt **Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu** virziena indekss ir uzlabojies (no -15 līdz -11), lai arī kritisko vērtējumu joprojām ir bijis vairāk: uz situācijas uzlabošanas norādīja 16% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju, bet uz pasliktināšanos – 26%.
- Nedaudz optimistiskāk noskaņoti iedzīvotāji bijuši, prognozējot **Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstību**: indekss pieaudzis no -2 jūnijā līdz -1 jūlijā. 20% respondentu atbildēja, ka Latvijas ekonomiskā situācija pēc gada būs uzlabojusies, bet to, ka situācija būs pasliktinājusies, uzskatīja 21%.
- Jūlijā ir nedaudz uzlabojies vērtējums **pašreizējam ģimenes materiālajam stāvoklim**: ja jūnijā indekss bija -14, tad jūlijā tas pieauga līdz -11. Jāpiebilst, ka jūlijā pašreizējo ģimenes materiālo situāciju par labu atzina 14%, bet par sliktu - 30%.
- **Prognozējot ģimenes materiālo stāvokli pēc gada**, vērtējuma indekss ir pakāpies no +6 jūnijā līdz +7 jūlijā. Situācijas uzlabošanas paredzēja 23%, bet pasliktināšanos - 9%.
- Tiesa, mēneša laikā nav mainījies **Darba izredžu indekss**: gan jūnijā, gan jūlijā tas bija -39. Jāatzīmē, ka **iespējas Latvijā atrast labu darbu** jūlijā atzinīgi vērtēja 7%, bet kritiski – 61%.
- Kā jau minēts, pēdējā mēneša laikā ir pieaugusi apmierinātība ar **valdības darbu** (indekss ir paaugstinājies no -33 jūnijā līdz -28 jūlijā). Pozitīvi **valdības darbu** jūlijā vērtēja 26% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju, bet negatīvi – 66%.

Mēneša laikā notikušās izmaiņas (05.2015.-06.2015.)	
KOPĒJIE INDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējā noskaņojuma INDEKSS	+2
Tagadnes vērtējuma INDEKSS	+2
Nākotnes vērtējuma INDEKSS	+1
APAKŠINDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	+2
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums	0
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums	+4
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes	+1
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	+3
Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes	+1
Darba izredžu vērtējums	0
Valdības darba vērtējums	+5

Tabulā attēlotas mēneša laikā notikušās izmaiņas (starpība punktos) "DNB Latvijas barometra" ietvaros mēritajos indeksos. Visi indeksi var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

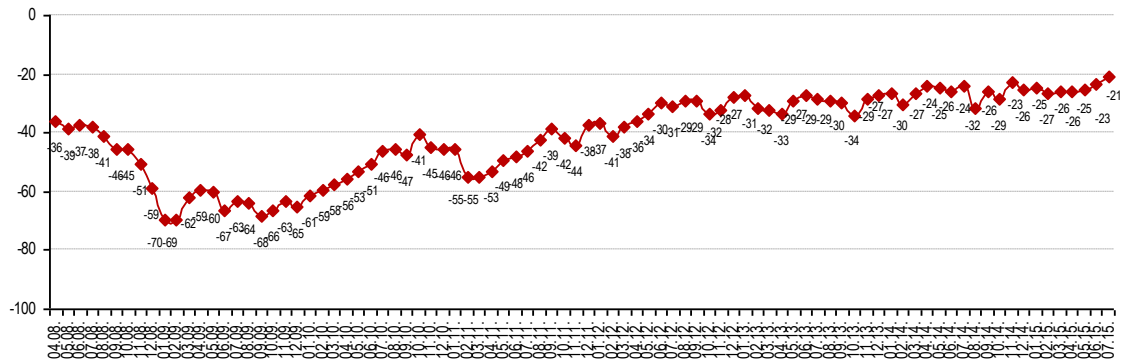
Kopējā noskaņojuma INDEKSS

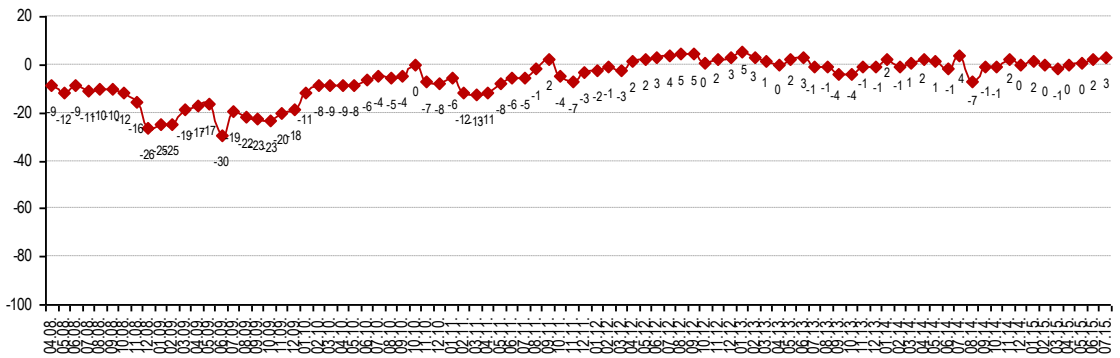
Saskaņā ar aptaujas datiem 2015.gada jūlijā, salīdzinot ar jūniju, iedzīvotāju noskaņojums ir nedaudz uzlabojies: Kopējā noskaņojuma indekss ir pieaudzis no -17 jūnijā līdz -15 jūlijā. Lai arī joprojām indekss ir negatīvs, jāatzīmē, ka tas ir augstākais rādītājs kopš 2008.gada aprīļa, kad sāka veikt „DNB Latvijas barometra” pētījumus.

Tagadnes un nākotnes vērtējums

Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Analizējot izmaiņas Tagadnes un Nākotnes vērtējuma indeksos, vērojams, ka mēneša laikā ir nedaudz pieaudzis gan Tagadnes vērtējuma indekss (no -23 līdz -21), gan Nākotnes vērtējuma indekss (no +2 līdz +3).

Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometrā” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indekss var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējās situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa).

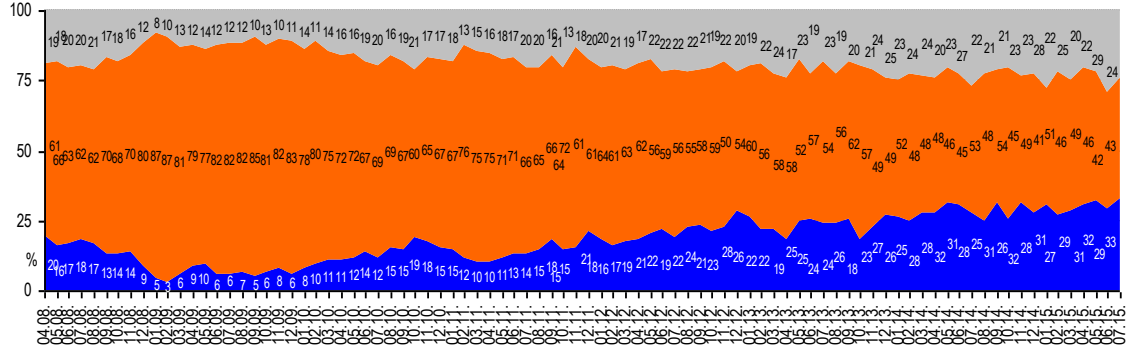
Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsuprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

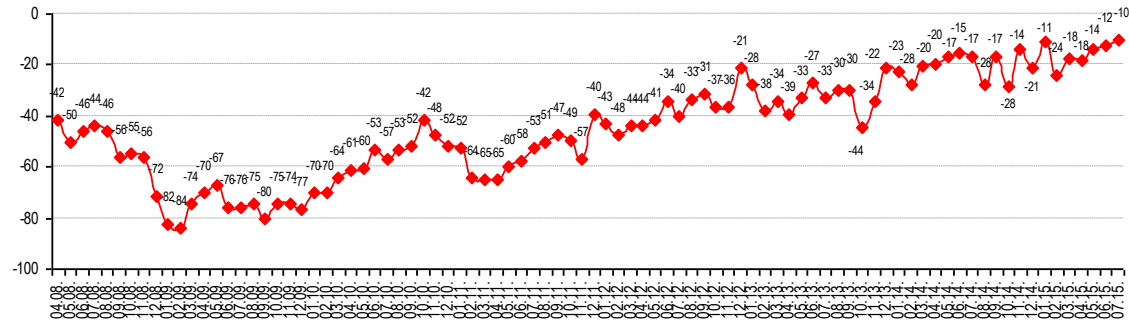
- Grūti pateikt
- Nepareizā
- Pareizā

Visi respondenti

Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Lai arī joprojām kritisku vērtējumu (43%) ir vairāk nekā pozitīvu (33%), jāatzīmē, ka Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss mēneša laikā ir pakāpies no -12 līdz -10, un jāatzīmē, ka tas ir augstākais rādītājs kopš 2008.gada aprīļa, kad sāka veikt „DNB Latvijas barometra” pētījumus.

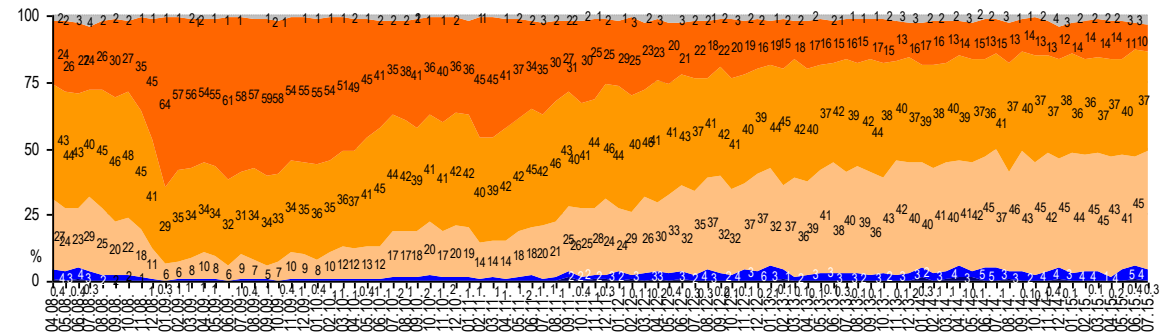
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsuprāt, tas ir...

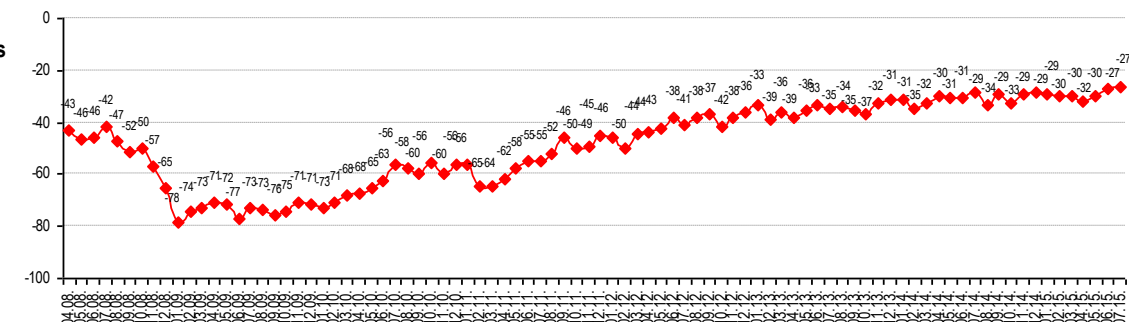
- Grūti pateikt
- Ļoti slikts
- Drīzāk slikts
- Viduvējs
- Drīzāk labs
- Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

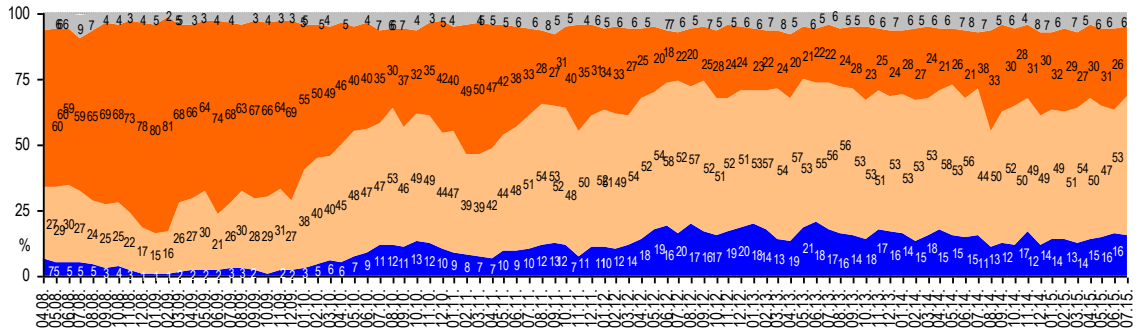
Vērtējot pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli, par labu to atzina 4% (jūnijā 5%), bet par sliktu - 47% (jūnijā: 51%). Atbildi „viduvējs” atzīmēja 45% (jūnijā: 41%). Jāatzīmē, ka Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss jūlijā ir -27 un tas ir tāds pats, kā pirms mēneša (jūnijā: -27).

Apakšindeksi atspoguļo pozitīvo un negatīvo vērtējumu īpatsvaru starpību, kur daļēji pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums (%) ir reizināts ar koeficientu 0.5, bet pilnībā pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums - ar koeficientu 1. Līdz ar to indekss var svārstīties robežās no +100 līdz -100.

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

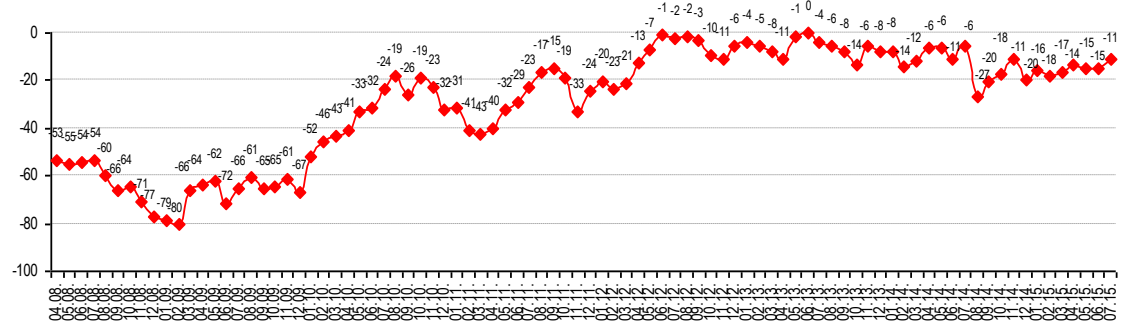
Vai, Jūsuprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

- Grūti pateikt
 - Pasliktinās
 - Nemainās
 - Uzlabojas
- Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

Visi respondenti

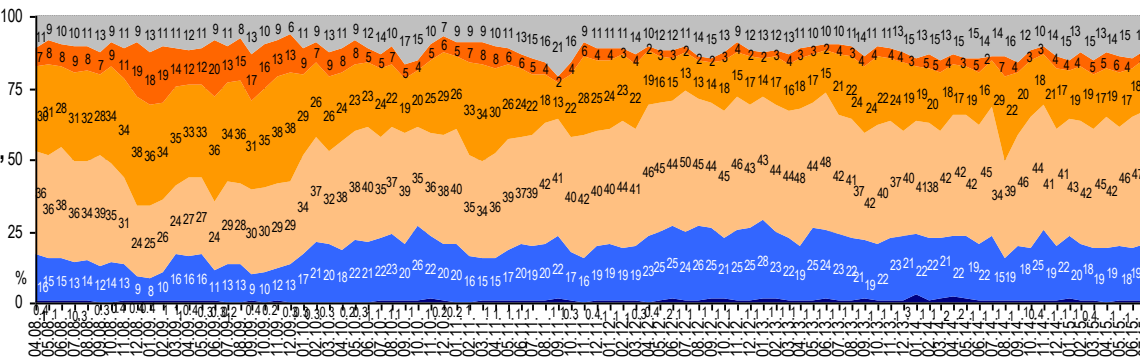

Vērtējot izmaiņas Latvijas ekonomiskajā situācijā, 16% respondentu norādīja, ka tā šobrīd uzlabojas (jūnijā tikpat bieži: 16%). To, ka situācija pasliktinās, uzskatīja 26% (jūnijā: 31%), bet vairāk par pusi (53%) aptaujāto atbildēja, ka ekonomiskā situācija valstī nemainās (jūnijā: 47%). Jāatzīmē, ka mēneša laikā Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss ir pieaudzis no -15 jūnijā līdz -11 jūlijā.

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

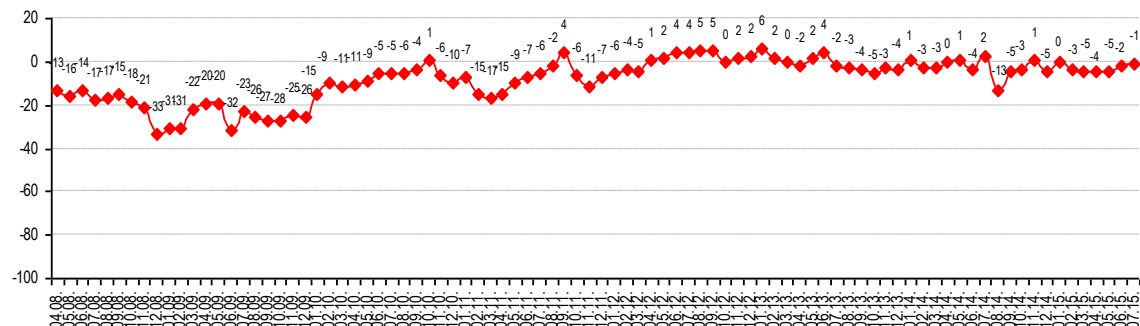
Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsuprāt, visdrīzāk būs...

- Grūti pateikt
 - Ievērojami pasliktinājies
 - Drīzāk pasliktinājies
 - Nebūs mainījies
 - Nedaudz uzlabojies
 - Ievērojami uzlabojies
- Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

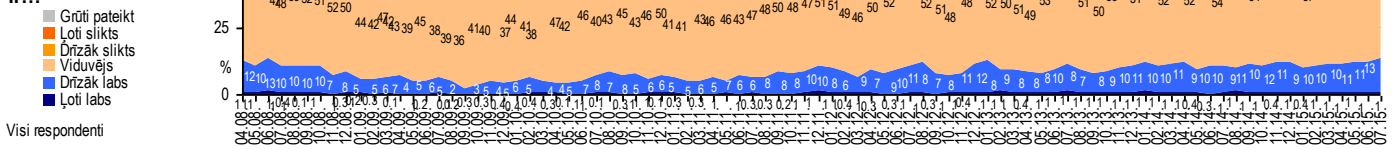

Domājot par ekonomisko situāciju valstī pēc gada, uzlabošanos prognozē 20%, pasliktināšanos - 21%, bet 47% uzskata, ka izmaiņu nebūs. Salīdzinot ar jūniju, Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības indekss ir nedaudz pieaudzis no -2 līdz -1.

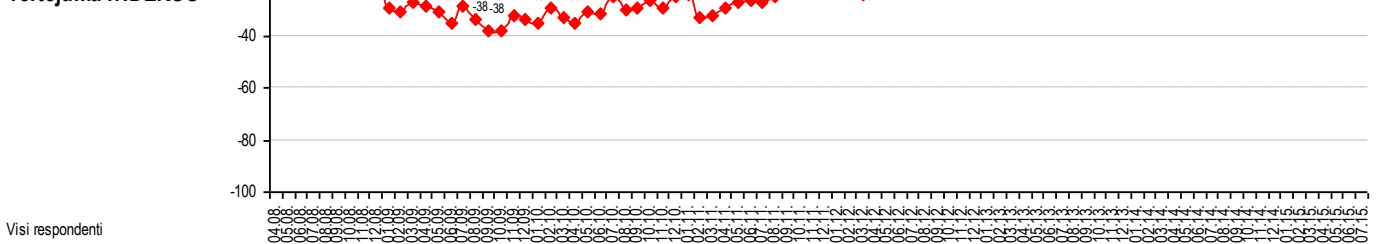
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo materiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

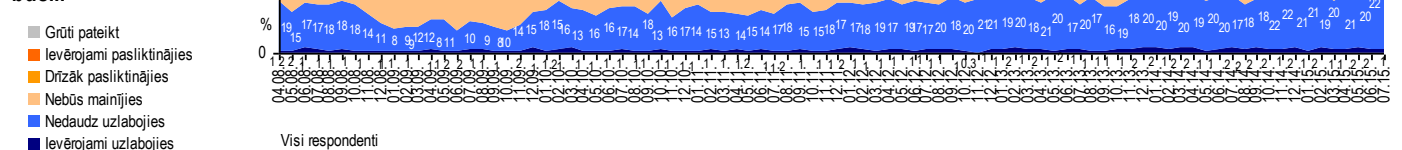
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

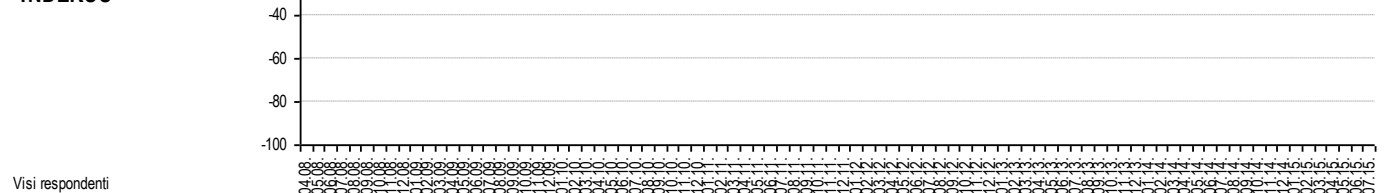
Vērtējot savas ģimenes pašreizējo materiālo situāciju, jūlijā to par labu atzina 14% (jūnijā: 12%), bet par sliktu - 30% (jūnijā: 33%). Vairāk kā puse (56%) atbildēja, ka viņu ģimenes materiālais stāvoklis ir „viduvējs” (jūnijā šo atbildi atzīmēja 54%). Analizējot pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma indeksa dinamiku, jāatzīmē, ka 2015.gada jūlijā novērotais (-11) ir labākais rādītājs kopš 2008.gada aprīļa, kad tika sākts veikt „DNB Latvijas barometra” pētījumus.

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

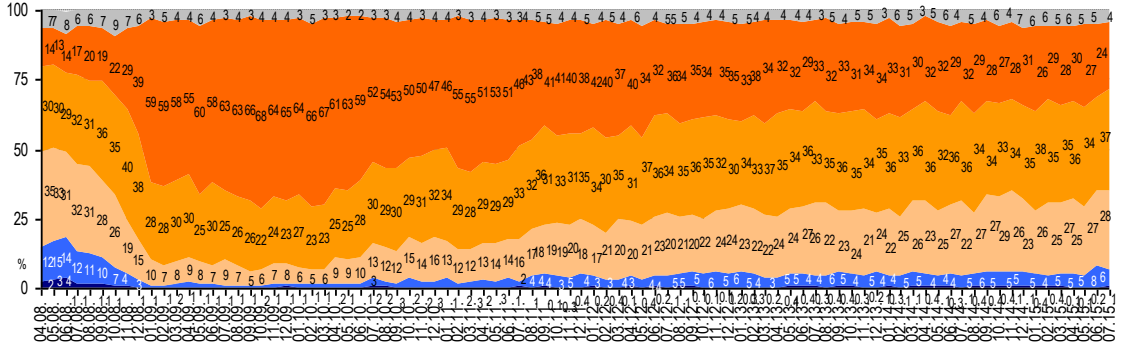

Arī, prognozējot ģimenes materiālo stāvokli pēc gada, iedzīvotāji bijuši optimistiskāk noskaņoti: vērtējuma indekss ir pakāpies līdz +7. Lai arī tas nav būtiski augstāk nekā iepriekšējos mēnešos, jāatzīmē, ka tas ir augstākais rādītājs kopš 2008.gada aprīļa, kad „DNB Latvijas barometra” pētījumu ietvaros šo rādītāju sāka mērt. Analizējot detalizētāk, jāatzīmē, ka situācijas uzlabošanās prognozē 23% (jūnijā: 22%), bet pasliktināšanos - 9% (jūnijā tas atzīmēts gandrīz tikpat bieži: 10%). To, ka situācija pēc gada nebūs mainījies, jūlijā norādīja 52% (jūnijā: 48%).

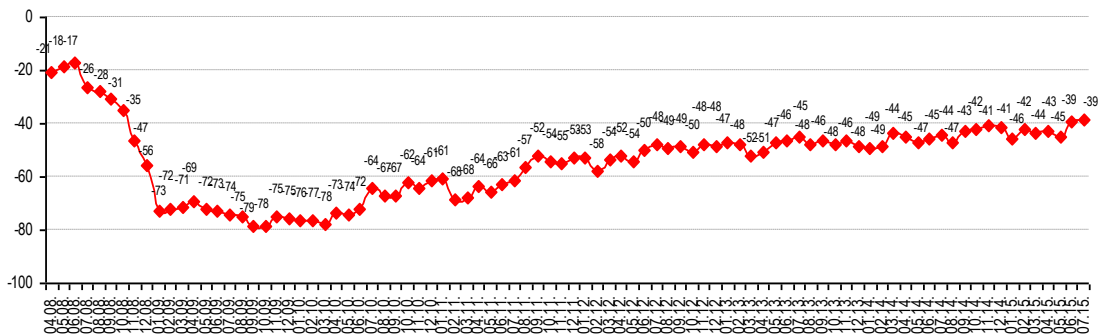
Iespēju atrast labu darbu vērtējums

Kādas, Jūsuprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsuprāt, tās ir...

- Grūti pateikt
 - Ļoti sliktas
 - Drīzāk sliktas
 - Viduvējas
 - Drīzāk labas
 - Ļoti labas
- Visi respondenti

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

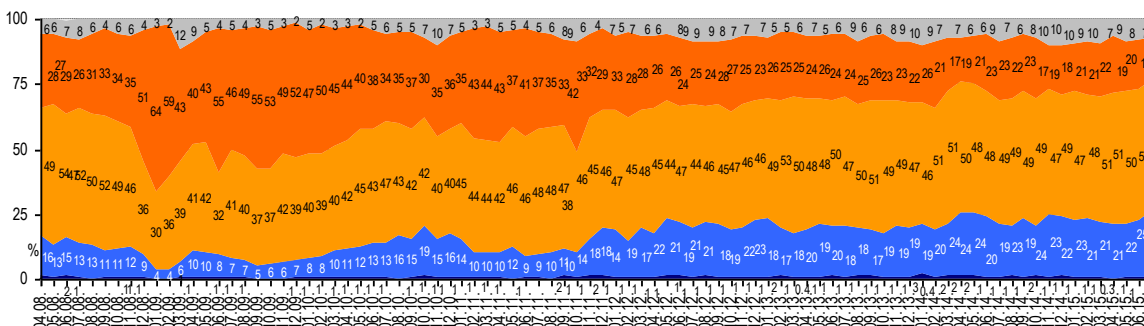
Visi respondenti

Mēneša laikā vērtējums iespējām Latvijā atrast labu darbu nav īpaši mainījies (gan jūnijā, gan jūlijā indekss bijis -39). Analizējot detalizētāk, par labām tās atzina 7% (jūnijā 8%), par sliktām – 61% (jūnijā: 61%); tieša, par „ļoti sliktām” tās atzītas retāk (jūnijā 27%, jūlijā 24%). Par „viduvējām” iespējas atrast labu darbu jūlijā atzina 28% (jūnijā: 27%).

Valdības darba vērtējums

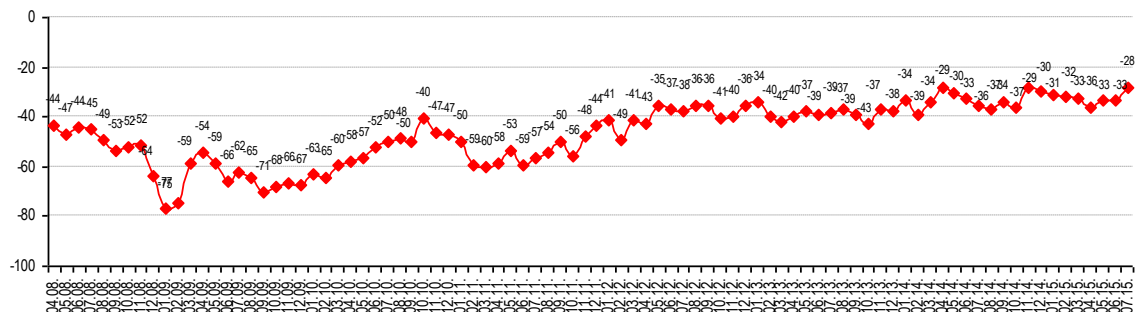
Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

- Grūti pateikt
 - Pilnībā neapmierināts
 - Drīzāk neapmierināts
 - Drīzāk apmierināts
 - Pilnībā apmierināts
- Visi respondenti

Visi respondenti

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Lai arī kritisko vērtējumu jūlijā joprojām ir vairāk (66%) nekā atzinīgo (26%), jāatzīmē, ka mēneša laikā apmierinātība ar valdības darbu ir pieaugusi (indekss jūnijā bija -33, bet jūlijā: -28).

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Uldis Augulis, LR labklājības ministrs

Vērtējot pašreizējo ģimenes materiālā stāvokļa indeksa dinamikas labos radītājus un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības pozitīvo prognozi, var secināt par iedzīvotāju pašāvēību un valsts konsekventu, labvēlīgu sociālo politiku ģimenēm ar bērniem, kas tika īstenota pēdējos gados.

2013.gadā un 2014.gadā Labklājības ministrija, sadarbojoties ar koalīcijas partneriem, īstenojusi virkni atbalsta pasākumu ģimenēm ar bērniem, vienlaikus palielinot apdrošināšanas un valsts sociālos pabalstus bērna kopšanai, paaugstinot iedzīvotāju ienākumu nodokļa atvieglojuma likmi par bērnu un ieviešot dažādus nodokļu atvieglojumus daudz bērnu ģimenēm.

Papildus tika veiktas investīcijas bērnu aprūpes un izglītības sistēmā, proti, ieviesta valsts atbalsta programma bērnu darzu rindu mazināšanai, atbalsts mācību līdzekļu iegādei un palielināta dotācija skolēnu brīvpusdienām.

Pasākumu ieviešanas rezultātā vecākiem līdz bērna pusotram gadam vidējais ienākums no pabalstiem palielinājies par 20%-45%, kā arī labklājības jomā finansētais atbalsts ģimenēm ar bērniem trīs gadu periodā ir pieaudzis par 28% (līdz 1,27% no IKP 2015.gadā).

Inese Kalvāne, Nodarbinātības valsts aģentūras direktore

Vērtējot „DNB Latvijas barometra” pētījumā iegūtos rezultātus par „iespējām atrast labu darbu”, kuras kritiski šomēnes vērtēja 61% aptaujāto, jāteic, ka definīcija "labs darbs" nav precīza, jo tā ir saistīta ar katra cilvēka darba vērtībām. Šī iemesla dēļ aptaujātajiem nav vienotas izpratnes par minēto indikatoru. "Labs darbs" var nozīmēt noteiktu atalgojumu, profesionālās izaugsmes iespējas, iespējas darbā apgūt jaunas prasmes un zināšanas, ērti iekārtotu darba vidi vai darbu prestižā organizācijā. Tāpēc būtu svarīgi sniegt paskaidrojumus - kāds ir indikatora saturs.

Akad. Raita Karnīte, SIA EPC valdes locekle

2015. gada jūlija novērojums liecina, ka Latvijas tautsaimniecība joprojām ir stāvoša ūdens pozīcijā un sabiedrība pret to izturas diezgan vienaldzīgi. To labi raksturo pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums, kur lielākais īpatsvars ir atbildei „viduvējs”, un attīstības prognozes vērtējums, kur lielākais īpatsvars ir atbildei „nebūs mainījies”.

Tomēr novērojumu līknes ilgtermiņā un sevišķi mērķtiecīgi kopš 2015.gada sākuma virzās uz augšu, un tā ir iepriecinoša tendence. Gan ekonomikā, gan izpratnē par labklājību subjektīvai labsajūtai ir liela nozīme – tā sekmē pozitīvu virzību pat tad, ja objektīvi apstākļi ir tai nepiemēroti. Nedaudz iestigus ir nākotnes vērtējuma virzība uz augšu, taču jāņem vērā, ka tas ir viens no tikai diviem pozitīvajiem vērtējumiem visā indikatoru kopā (otrs - ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes indekss ir vēl vairāk pozitīvs). Arī atbilžu sadalījums starp pozitīvām un negatīvām kļūst arvien iepriecinošāks.

Uzlabojies valdības darba vērtējums, turklāt zīmīgi, ka tas noticis laikā, kad sabiedriskajos medijos tika uzturēta diskusija par valdības krišanu, par iemeslu minot arī tās pasivitāti un neizdarību, ko rosināja atslābums pēc saspringtā prezidentūras perioda. Vai Latvijā būtu iestājusies situācija, ka vislabākā valdība ir tā, kas neko nedara un tāpēc nevar neko ne sekmēt, ne bremzēt? Augusta sākumā tomēr daži problēmas sološi paziņojumi izskanēja – gan par skolu slēgšanu, gan akcīzes nodokļa paaugstināšanu degvielai, un dažas uzņēmējiem nepatīkamas prasības pat stājās spēkā, piemēram, negaidīti ierobežojumi valsts iepirkumu konkursos. Būs interesanti vērot sabiedrības vērtējumu septembra aptaujā.

Dr.oec. Oļegs Krasnopjorovs, Latvijas Bankas Monetārās politikas pārvaldes galvenais ekonomists

Iedzīvotāju noskaņojums turpina pakāpeniski uzlaboties, un patlaban tas ir vislabākais visu septiņu gadu „DNB Latvijas barometra” pastāvēšanas vēsturē. Bezdarbam pirmoreiz kopš 2008. gada nokrītot zem 10% rādītāja un vidējās algas pirkspējai pārsniedzot pirmskrīzes līmeni, uzlabojas ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums. Lai gan, ņemot vērā tradicionālo pieticību, par sliktu to atzina vairāk respondentu nekā par labu (attieciņi 30% un 14%), būtisks uzlabojums vērojams gan mēneša, gan gada laikā. Turklāt ģimenes materiālā stāvokļa prognozes ir visai optimistiskas – situācijas uzlabošanās prognozē 23% aptaujāto, bet pasliktināšanās – 9%. Ienākumu kāpums kopā ar optimistisku skatu nākotnē var mazināt uzkrājumu veidošanu piesardzības nolūkos, tāpēc prāvs mazumtirdzniecības apgrozījuma pieaugums varētu turpināties arī 2. pusgadā. Jūlijā būtiski uzlabojās arī valdības darba vērtējums – atzinīgi to vērtē 26% respondentu, kas ir vēsturiski augstākais rādītājs.

Līga Meņģelsone, Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektore, Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas padomes priekšsēdētāja

Tas, ka Latvijas iedzīvotāju skatījumā kopējā situācija valstī, ekonomiskā izaugsme, personiskā situācija un citi nozīmīgi rādītāji ir augstākie pēdējo sešu gadu laikā, liecina, ka esam atguvušies no krīzes un pēckrīzes šoka. Tomēr šī tendence var nebūt noturīga, ja esošajos ekonomiskās izaugsmes samazināšanās apstākļos Latvijā un Eiropā netiks rasti jauni risinājumi tās veicināšanai, nevis radīti arvien jauni šķēršļi uzņēmējdarbības attīstībai.

Demogrāfijas rādītāji liecina, ka tikai aptuveni trešā daļa Latvijas iedzīvotāju strādā privātajā sektorā (ieskaitīti gan uzņēmēji, gan viņu darbinieki). Šī trešdaļa ir vienīgā valsts iedzīvotāju daļa, kas rada ienākumus valsts budžetā. Visi pārējie – skolēni, studenti, publiskā sektora darbinieki, pensionāri u.c. – saņem līdzekļus no budžeta.

Tomēr dažādas pēdējā laika iniciatīvas liek domāt, ka tieši ienākumus radošās iedzīvotāju daļas ikdiena var tikt būtiski apgrūtināta, mazinot vēlmi veidot uzņēmumus, nodarbināt cilvēkus un piedalīties valsts uzturēšanā. Pie šādām iniciatīvām var minēt, piemēram, izmaiņas mikrouzņēmuma nodokļa regulējumā, kuru rezultātā uzņēmumiem turpmāk atkarībā no darbinieku skaita nodokļos nāksies maksāt nevis 9% un pat ne 12% no apgrozījuma, bet līdz pat 30-35% no apgrozījuma. Pie šādām iniciatīvām var minēt arī amatpersonu nekoncekvenci, pieļaujot iespēju nepildīt gadiem solīto un likumā nostiprināto iedzīvotāju ienākuma nodokļu likmes mazināšanu.

Patlaban notiek diskusijas par nākamā gada valsts budžetu, un paredzu, ka gan šogad jaunizveidotajā Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) Budžeta un nodokļu politikas apakšpadomē, gan pašā NTSP gaidāmas asas viedokļu sadursmes starp valsts vēlmi papildināt valsts budžeta maku un uzņēmēju reālo spēju to pildīt. Katrā ziņā domāju, ka būs interesanti pavērot, vai un kā mainīsies „DNB Latvijas barometra” rādītāji rudens pusē, kad budžeta sagatavošana un apstiprināšana nonāks finiša taisnē.

Papildus tam interesanta tendence, kas vērojama „DNB Latvijas barometra” datos kopš pētījuma veikšanas pirmsākumiem 2008.gadā – iedzīvotāju attieksme un viedoklis par valsts ekonomisko izaugsmi un ekonomiskās situācijas izmaiņām ir daudz svārstīgāks un ārējo faktoru daudz vairāk ietekmēts nekā uzskati par savas ģimenes maciņa biežumu un materiālās situācijas stabilitāti. Domāju, tas skaidrojams ar iedzīvotāju gadu desmitos izkopto spēju pielāgoties visdažādākajiem apstākļiem, tomēr uz to nevajadzētu paļauties ilgtermiņā. Mēs jau esam pieredzējuši liela mēroga ekonomisko emigrāciju pirms vairākiem gadiem, kas arī neapšaubāmi demonstrēja cilvēku personisko pielāgošanās spēju, tomēr nenāca par labu valsts ekonomikai kopumā.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Pirmo reizi 13 mēnešu laikā „DNB Latvijas barometra” kopējais indekss sasniedzis jaunu augstāko līmeni. To veicināja galvenokārt tagadnes vērtējuma uzlabošanās. Kaut kas jūlijā bija ievirzījies cilvēku emocijas pozitīvā gultnē, par ko liecina diezgan svārstīgā vispārējās situācijas vērtējuma nonākšana līdz šim augstākajam punktam. Tas noticis arī ar ģimenes materiālā stāvokļa vērtējumu. Tas nekad vēl nav bijis pozitīvs, taču -11 punkti skalā +/-100

jau izskatās ne gluži kā dziļu ciešanu atspulgs. Līdz šim vislabvēlīgākā ir arī ģimenes materiālā stāvokļa prognoze jeb +7, kā arī valdības darba vērtējums (-28).

Ekonomikas attīstību prognozēt ir grūti. To pašu var teikt par laikapstākļiem, bet tie vismaz neietekmējas no prognozēm. Starp ekonomikas prognozēm un ekonomiku ir spēcīga atgriezeniskā saite. Ja cilvēkiem nav naudas, tad optimisms daudz nelīdzēs. Taču par Latvijas iedzīvotājiem to vairs gluži nevar teikt. Viņu ienākumi pašlaik diezgan strauji kāpj. Turklāt laiku pa laikam cilvēkiem rodas iespēja tērēt ne tikai jau nopelnīto naudu, bet arī to, kuru viņi vēl nopelnīs nākotnē. Saprāta robežās tas nav nekas slikts. Kopējais kredītu portfelis joprojām samazinās, bet tas notiek arvien mērenākā tempā. Mainoties kopējam naudas plūsmas virzienam starp finanšu un nefinanšu sektoru, tam būs ietekme gan uz ienākumiem, gan īpašumu cenām, un kādā brīdī šis process sāks dzīvot savu dzīvi. Taču nekādu bažu - ja sabiedrība kļūs pārāk optimistiska, par to brīdinās „DNB Latvijas barometrs”!

Nākamais solītis sajūtu gaišuma virzienā varētu jau būt sperts, tikai mēs to vēl nezinām. Kas būs noticis augusta aptaujā, kad optimisma kāpumu pretim kosmosam netraucēja mākoņi? Līdz šim vairākkārt ir radies iespaids, ka laika apstākļi ietekmē pētījuma rādītājus. Mēs visi esam tikai cilvēki, atbildes jautājumos par valsts ekonomisko situāciju nevar būt absolūti objektīvas. Taču subjektīvu sajūtu izmaiņas var ietekmēt objektīvo realitāti.

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Varbūt tā ir vasaras ietekme, bet jūlijā Latvijas sabiedrība ir kļuvusi optimistiskākā - gan runājot par ekonomiskās situācijas izmaiņām (ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss uzlabojies no -15 jūnijā līdz -11 jūlijā), gan vērtējot valdības darbu (indekss ir pieaudzis no -33 jūnijā līdz -28 jūlijā). Jāpiebilst, ka neviens no mērītajiem rādītājiem nav sācis tikt vērtēts kritiskāk.

Tiesa, vērtējums iespējām atrast labu darbu mēneša laikā nav mainījies (indekss gan jūnijā, gan jūlijā bija -39). Turklāt tas noticis, pat neraugoties uz to, ka parasti par darba atrašanas iespējām vasarā runā optimistiskāk (iepriekšējos gados gan arī šāda tendence „DNB Latvijas barometra” datus nav novērota). Jāpiebilst, ka arī Nodarbinātības valsts aģentūra norāda, ka parasti sezonas darbu rezultātā vasarās reģistrētais bezdarbs strauji samazinās, bet šī gada jūnijā salīdzinājumā ar maiju tas nav samazinājies.¹

¹ <http://www.lvportals.lv/visi/preses-relizes?id=273081>
2015.gada augusts

III DAĻA – IZGLĪTĪBA UN JAUNIEŠU IESAISTĪŠANĀS DARBA TIRGŪ

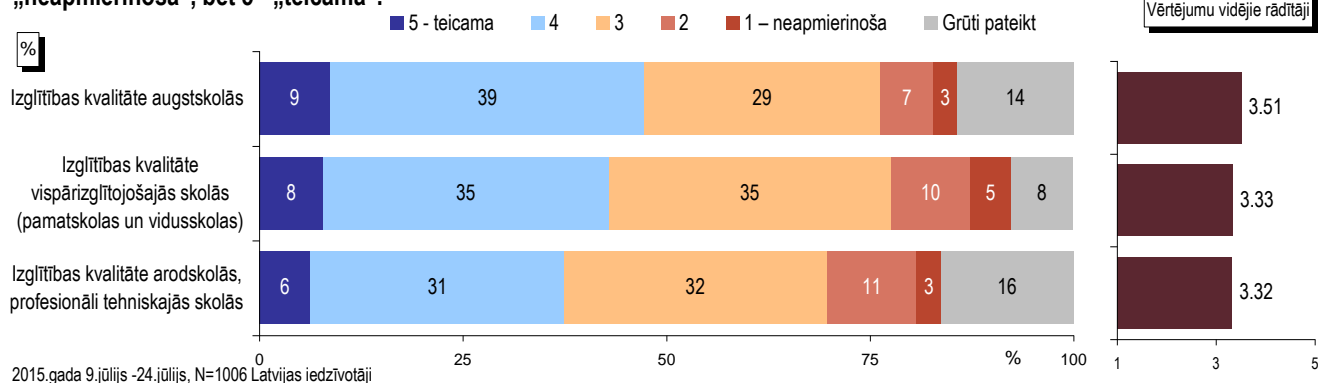
Galvenie rezultāti

2015.gada jūlijā veiktais „DNB Latvijas barometra” Nr.82 pētījums bija veltīts izglītības un jauniešu bezdarba jautājumiem. Pēdējā gada laikā iedzīvotāji izglītības kvalitāti (gan augstskolās, gan vispārizglītojošajās skolās, gan arodskolās un profesionāli tehniskajās skolās) biežāk vērtē atzinīgi, nevis kritiski. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, būtiskas pārmaiņas nav notikušas, un arī iedzīvotāji izmaiņas visbiežāk nav pamanījuši. Tiesa, uz pasliktināšanos norādīts biežāk nekā uz uzlabošanos. Runājot par situāciju skolās, iedzīvotājus visvairāk uztrauc disciplīna skolās un labu skolotāju trūkums. Jāpiebilst, ka par jaunā pedagoga atalgojuma modeļa ietekmi uz izglītības kvalitāti iedzīvotājiem bijis samērā grūti izteikties, bet arī no tiem, kas viedokli pauda, vairākums domā, ka tas iespaidu uz kvalitāti neatstās. Jāatzīmē, ka no izglītības tiek sagaidīts, lai tā sniedz teorētiskās un praktiskās zināšanas un prasmi patstāvīgi domāt un risināt problēmas, tomēr, izvērtējot konkurētspējas darba tirgū aspektus, iedzīvotāji izglītību atzinuši par mazāk svarīgu faktoru nekā darba pieredze, iemaņas, prasmes, un atsauksmes no iepriekšējām darba vietām. Jāpiebilst, ka vairākums uzskata, ka Latvijas jauniešiem atrast darbu ir grūtāk nekā ES caurmērā. Par galvenajiem šķēršļiem darba atrašanai atzītas darba devēju nevēlēšanās pieņemt darbā cilvēkus bez darba pieredzes un jauniešu nevēlēšanās strādāt par piedāvātajām algām. Iedzīvotājpūrāt, jauniešu bezdarbu varētu mazināt, pieskaņojot izglītības programmas darba tirgus pieprasījumam un subsidējot darba prakses vietas.

- 48% respondentu pozitīvi vērtēja **izglītības kvalitāti** Latvijas augstskolās. Nedaudz retāk (43%) atzinīgs vērtējums sniegts izglītības kvalitātei vispārizglītojošajās skolās, bet arodskolās, profesionāli tehniskajās skolās to pozitīvi vērtēja 37%.
- Viedokli, ka Latvijā pēdējos gados ir vērojama **izglītības kvalitātes uzlabošanās**, pauda 18%, bet tās pasliktināšanās atzīta nedaudz biežāk (25%). Tiesa, visbiežāk aptaujas dalībnieki norādīja, ka izglītības kvalitātē pēdējos gados nav vērojama „ne uzlabošanās, ne pasliktināšanās” (44%).
- Raksturojot **vissteidzamāk risināmās problēmas Latvijas skolās**, visbiežāk tika norādīts uz disciplīnas trūkumu skolēnu vidū (57%). Salīdzinoši bieži minēts arī labu skolotāju trūkums (42%). Trešā daļa aptaujāto pie steidzamāk risināmām problēmām pieskaitīja arī zemas skolotāju algas (33%).
- Vairāk kā 2/5 iedzīvotāju (42%) nav viedokļa, kādu iespaidu **jaunais pedagoga atalgojuma modelis** atstās uz izglītības kvalitāti skolās. Pozitīvu ietekmi prognozē 16%, negatīvu - 7%, bet aptuveni trešdaļa (35%) uzskata, ka tas izglītības kvalitāti skolās neietekmēs.
- Raksturojot darba devējam **nozīmīgākos faktoros, izlemjot, ko pieņemt darbā**, visbiežāk starp svarīgākajiem tika minēta attiecīga darba pieredze (64%). Aptuveni 2/5 par svarīgiem aspektiem uzskata arī pretendenta iemaņas, prasmes (42%), atsauksmes no iepriekšējām darba vietām (41%) un izglītību (40%).
- Par būtiskākajiem **izglītības sistēmas uzdevumiem, nodrošinot cilvēka konkurētspēju darba tirgū**, iedzīvotāji visbiežāk ir atzinuši teorētiskās un praktiskās zināšanas (67%) un prasmi patstāvīgi domāt un risināt problēmas (59%).
- Lai arī statistikas dati atšķiras, 61% uzskata, ka Latvijā **jauniešiem atrast darbu** ir grūtāk nekā vidēji ES, 26% domā, ka situācija ir aptuveni tāda pati, bet tikai 5% atbildēja, ka atrast darbu ir vieglāk.
- Par **galvenajiem šķēršļiem, kas jauniešiem traucē atrast darbu**, iedzīvotāji ir atzinuši darba devēju nevēlēšanos pieņemt cilvēkus bez darba pieredzes (59%), pašu jauniešu nevēlēšanos strādāt par piedāvātajām algām (47%), kā arī iegūtās profesijas neatbilstību darba tirgus pieprasījumam (39%) un darbavietu trūkumu valstī (33%).
- Kā ieteicamos **risinājumus**, lai mazinātu bezdarbu jauniešu vidū, respondenti visbiežāk ir atbalstījuši priekšlikumus pieskaņot izglītības programmas darba tirgus pieprasījumam (49%) un ierosinājumu valstij subsidēt darba prakses vietas, lai jaunieši iegūst darba pieredzi (48%).

Izglītības kvalitātes vērtējums

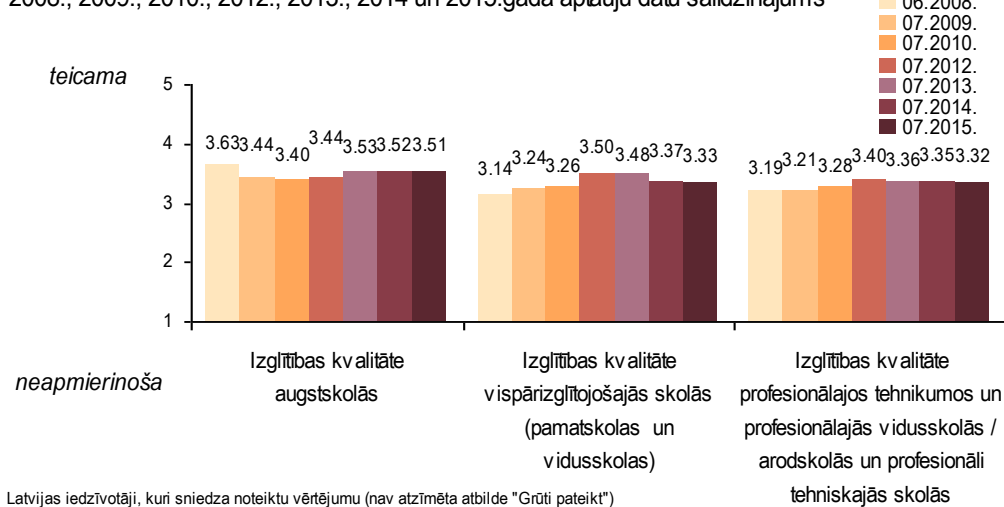
Kā Jūs vērtējat izglītības kvalitāti Latvijā šādās jomās? Lūdzu, novērtējiet to 5 punktu skalā, kur 1 nozīmē „neapmierinoša”, bet 5 - „teicama”.

2015.gada jūlijā, lūgti novērtēt izglītības kvalitāti Latvijā, 48% respondentu kopumā pozitīvi (vērtējums „4” un „5”, kur „5” ir augstākais vērtējums) izteicās par izglītības kvalitāti augstskolās, 43% - par izglītības kvalitāti vispārīgajās skolās, bet 37% - par izglītības kvalitāti arodskolās un profesionāli tehniskajās skolās. Tiesa, kritiski vērtējumi sniegti samērā reti: kvalitāti par sliktu (vērtējumi „2” un „1”, kur „1” nozīmē „neapmierinoša”) atzina 10%, novērtējot situāciju augstskolās, 15% - vispārīgajās skolās, un 14% - arodskolās un profesionāli tehniskajās skolās.

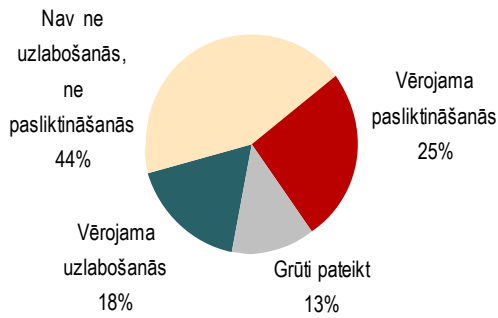
Kā Jūs vērtējat izglītības kvalitāti Latvijā šādās jomās?

2008., 2009., 2010., 2012., 2013., 2014 un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Ja analizē, kā sabiedrības vērtējums izglītības kvalitātei ir mainījies gadu gaitā, jāsecina, ka, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, izglītības kvalitātes vērtējums nav būtiski mainījies: augstskolās (2014.: 3.52, 2015.: 3.51), vispārīgajās skolās (2014.: 3.37, 2015.: 3.33) un arodskolās, profesionāli tehniskajās skolās (2014.: 3.35, 2015.: 3.32)

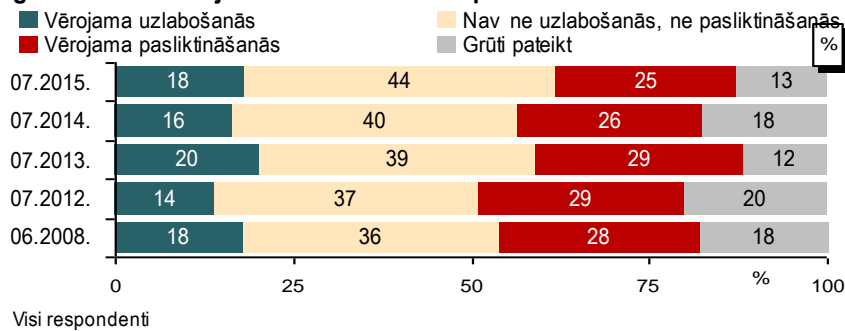
Domājot par izglītības kvalitāti Latvijā kopumā, vai, Jūsuprāt, pēdējo gadu laikā ir vērojama uzlabošanās vai pasliktināšanās?

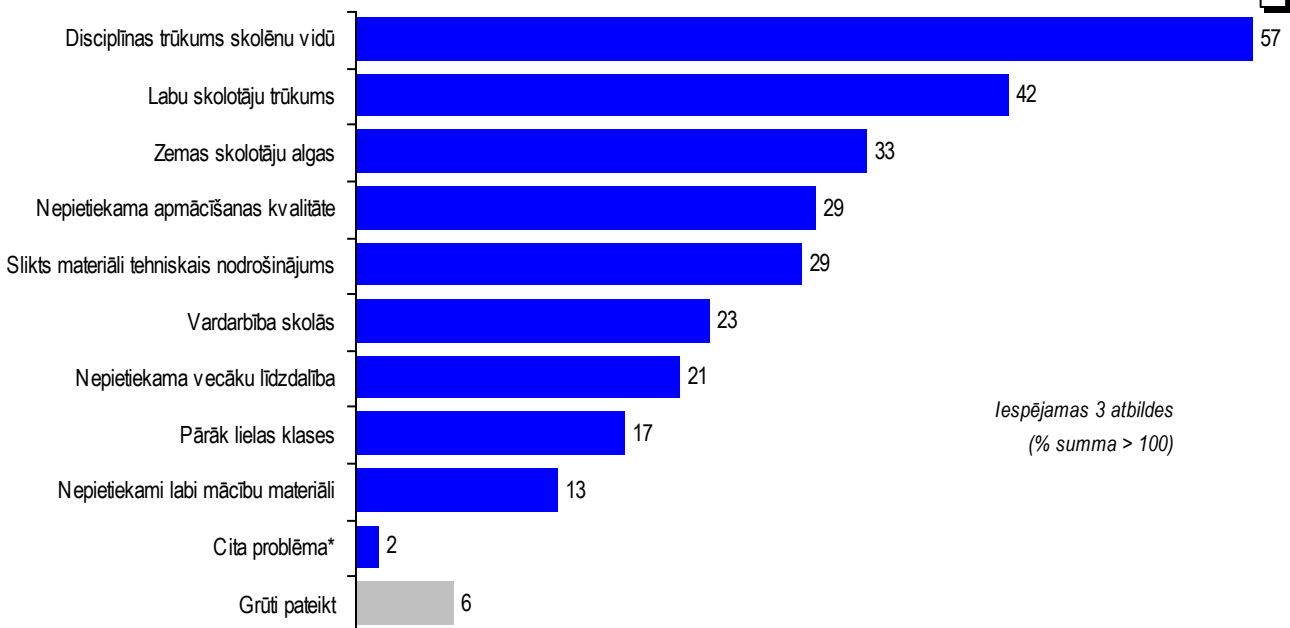
Arī lūgti novērtēt izmaiņas, aptaujātie visbiežāk norādījuši, ka, viņuprāt, pēdējo gadu laikā nav notikusi ne uzlabošanās, ne pasliktināšanās (44%). Tiesa, uz pasliktināšanos 2015.gadā tika norādīts biežāk (25%) nekā uz uzlabošanos (18%), tomēr jānorāda, ka šogad situācija par pasliktinājušos atzīta retāk nekā iepriekšējos gados (2012.: 29%, 2013.: 29%, 2014.: 26%, 2015.: 25%).

2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

Domājot par izglītības kvalitāti Latvijā kopumā, vai, Jūsuprāt, pēdējo gadu laikā ir vērojama uzlabošanās vai pasliktināšanās?

Domājot par situāciju Latvijas skolās, kuras, Jūsuprāt, ir trīs vissteidzamāk risināmās problēmas?

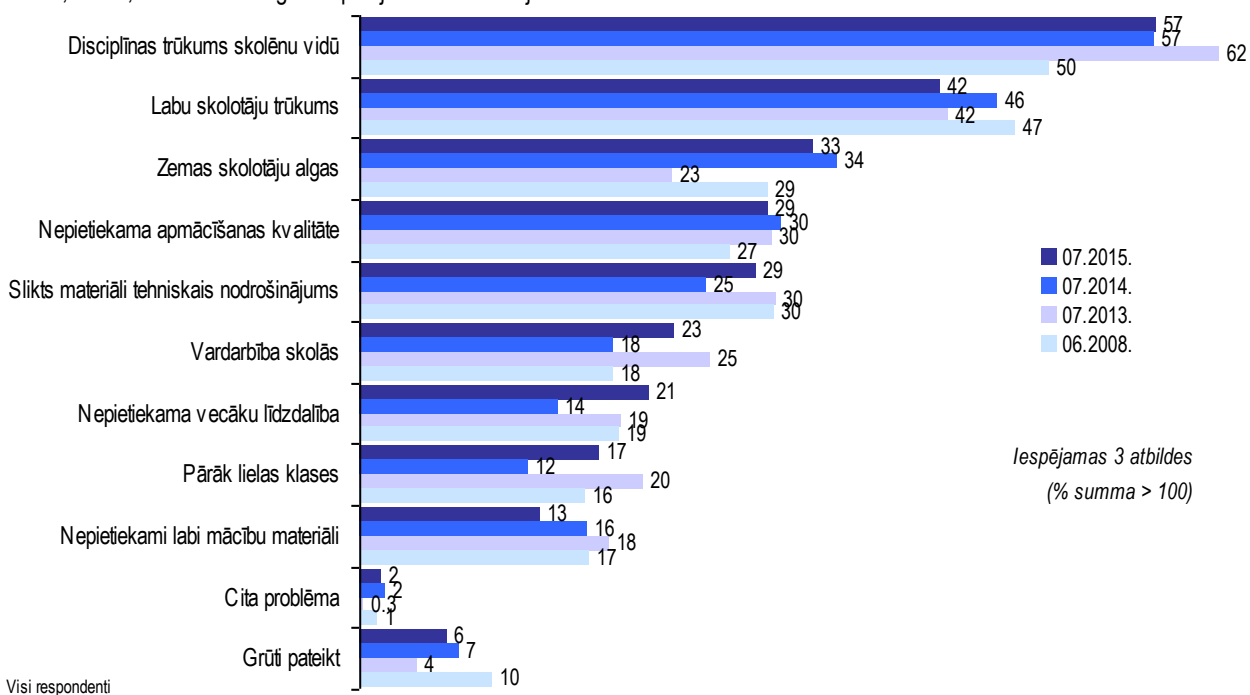
2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cita problēma" ietilpst: "apmācība ir par garu" (minēts 1 reizi); "ievieš ticības mācību kā obligāto" (minēts 1 reizi); "krievu klases tikai līdz 9. klasei" (minēts 1 reizi); "ļoti liela starpība starp "labām" un "vajām" skolām" (minēts 1 reizi); "nauda nepareizi tiek sadalīta" (minēts 1 reizi); "nav vienotas prasības" (minēts 1 reizi); "pārāk augstas prasības skolēniem mācībās, tie nespēj sekot līdzi" (minēts 1 reizi); "pedagogu un audzēkņu savstarpējās attiecības" (minēts 1 reizi); "prasībām jābūt lielākām pret pasniedzējiem" (minēts 1 reizi); "skolotāji - veci, nezina, kā ieinteresēt skolniekus mācībās, skolotāji izglītības procesā izmanto vecas metodes - pašiem ir jāizglītojas" (minēts 1 reizi); "skolu slēgšana, skolēnu skaits klasē, klases izveidošana lauku apvidos" (minēts 1 reizi); "stipendijas" (minēts 1 reizi); "visa izglītības sistēma kopumā" (minēts 1 reizi); "vispārējais materiālais stāvoklis" (minēts 1 reizi); "visu laiku kaut ko maina" (minēts 1 reizi).

Lūgti raksturot galvenās problēmas Latvijas skolās, iedzīvotāji visbiežāk ir minējuši disciplīnas trūkumu skolēnu vidū (57%). Otrā un trešā biežāk minētā problēma ir labu skolotāju trūkums (42%) un zemas skolotāju algas (33%). Vairāk nekā ¼ starp trīs steidzamāk risināmajām problēmām nosaukuši arī nepietiekamo mācīšanas kvalitāti un slikto materiāli tehnisko nodrošinājumu (abiem 29%).

Domājot par situāciju Latvijas skolās, kuras, Jūsaprāt, ir trīs vissteidzamāk risināmās problēmas?

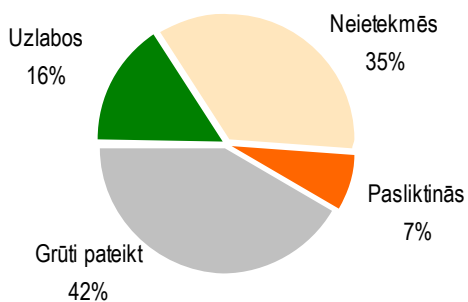
2008., 2013., 2014 un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Analizējot pēdējā gada laikā notikušās izmaiņas, jāatzīmē, ka biežāk ir minēts slikts materiāli tehniskais nodrošinājums (2014.: 25%; 2015.: 29%), vardarbība skolās (2014.: 18%; 2015.: 23%), nepietiekama vecāku līdzdalība (2014.: 14%; 2015.: 21%) un pārāk lielas klases (2014.: 12%; 2015.: 17%). Tiesa, ja salīdzina ar vēl pirms tam notikušo aptauju rezultātiem, jāsecina, ka lielākajai daļai no nosauktajām problēmām minēšanas biežums ir atgriezies iepriekšējo gadu līmenī.

Uzskati par jaunā pedagogu atalgojuma modeļa ietekmi uz izglītības kvalitāti skolās

Kā, Jūsaprāt, jaunais Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātais pedagogu atalgojuma modelis ietekmēs izglītības kvalitāti skolās?

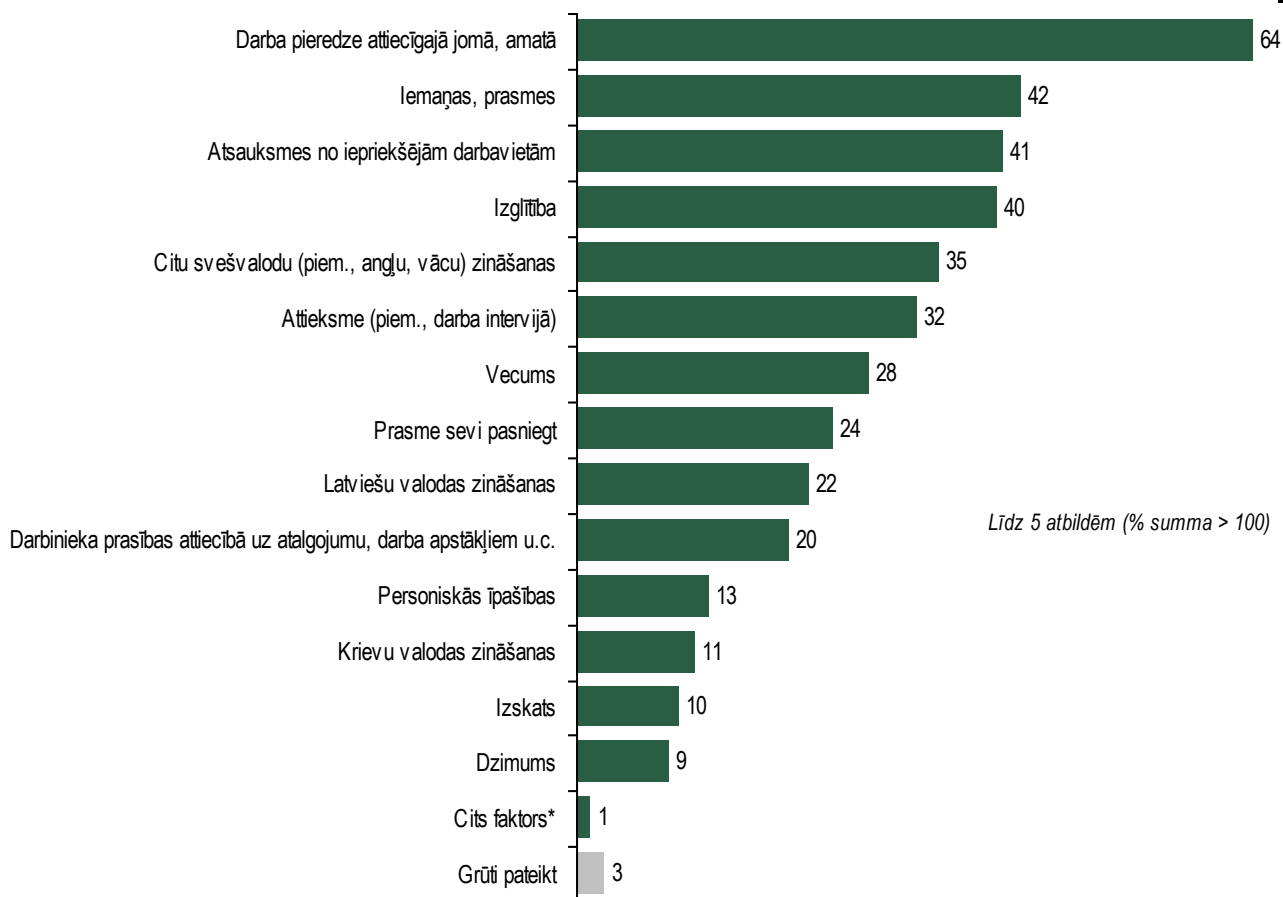
2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

Lai arī zemas skolotāju algas tika atzītas par vienu no trim vissteidzamāk risināmajām problēmām izglītībā, vairāk kā 2/5 iedzīvotāju (42%) nav viedokļa kā pedagogu atalgojuma modelis ietekmēs izglītības kvalitāti skolās. Optimistiski noskaņoti ir 16%, pesimistiski - 7%, bet vairāk nekā trešā daļa (35%) uzskata, ka izglītības kvalitāti skolās tas neietekmēs.

Uzskati par izglītības nozīmi darba tirgū

Kā Jūs domājat, kas Latvijā ir nozīmīgākie faktori, ko darba devējs ņem vērā, izlemjot, kuru no pretendentiem pieņemt darbā?

%

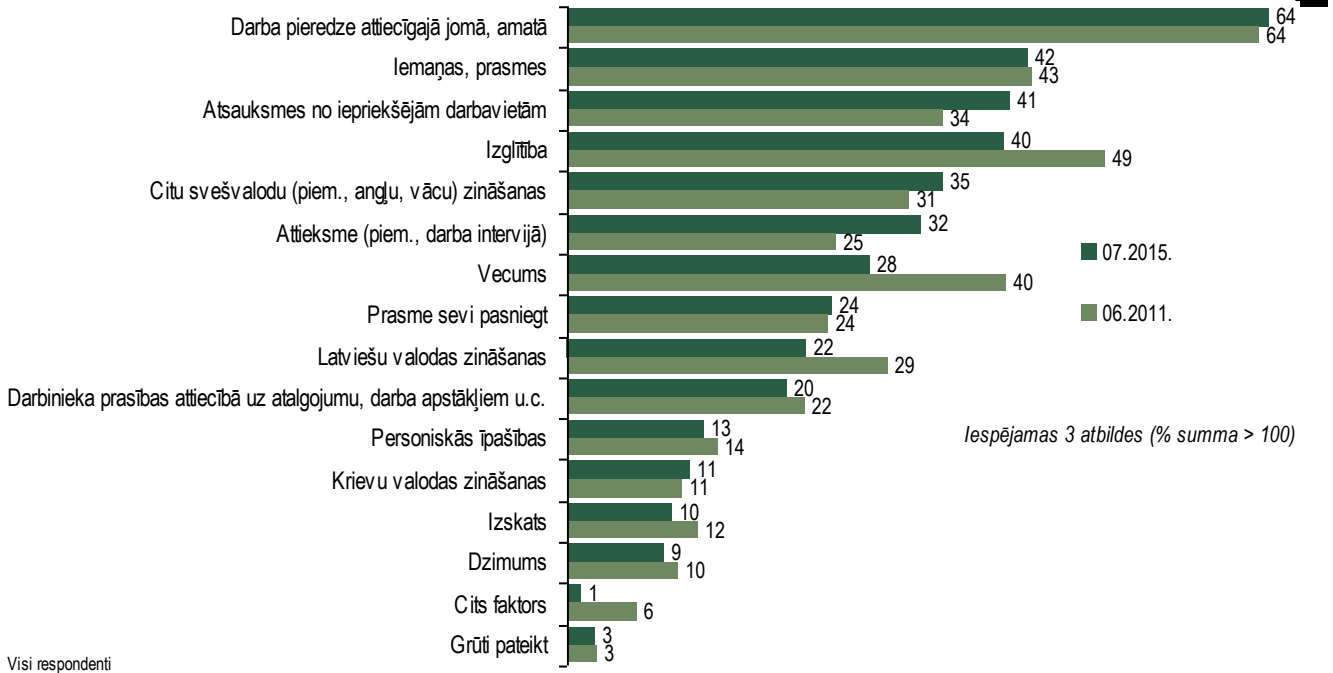
2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cits faktors" ietilpst: "personīga paziņšanās, strādā „blatu” sistēma" (minēts 8 reizes); "vēlme strādāt" (minēts 2 reizes); "pārbaudes laiks" (minēts 1 reizi); "tautība" (minēts 1 reizi); "veselības stāvoklis" (minēts 1 reizi).

Gandrīz 2/3 aptaujāto par vienu no nozīmīgākajiem faktoriem atzina darba pieredzi attiecīgajā jomā vai amatā (64%); citus faktorus respondenti minējuši ievērojami retāk: aptuveni 2/5 nosauca iemaņas, prasmes (42%), atsauksmes no iepriekšējām darba vietām (41%) un izglītību (40%). Runājot par diskriminācijas izplatību (vai priekšstatiem par to), jāatzīmē, ka dzimumu (9%) starp galvenajiem kritērijiem iedzīvotāji nosaukuši retāk, bet par vecumu tas norādīts samērā bieži 28%. Interesanti, ka latviešu un krievu valodas zināšanas par nozīmīgiem kritērijiem ir atzītas retāk nekā citu svešvalodu (angļu, vācu) zināšanas (attiecīgi: 22%, 11% un 35%).

Kā Jūs domājat, kas Latvijā ir nozīmīgākie faktori, ko darba devējs ņem vērā, izlemjot, kuru no pretendentiem pieņemt darbā?

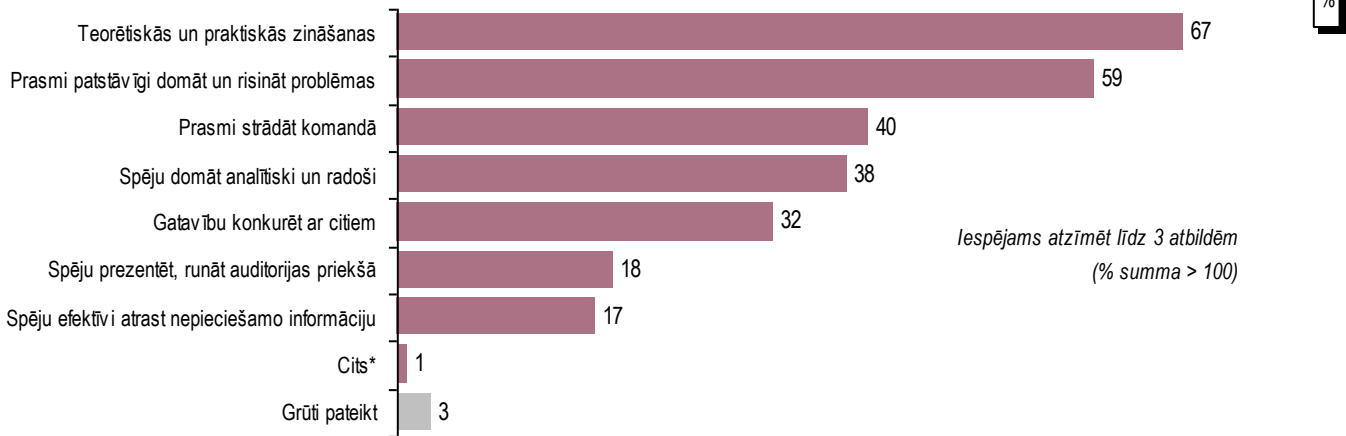
2011. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Analizējot 4 gadu laikā notikušās izmaiņas, jāsecina, ka retāk nekā 2011.gadā par nozīmīgiem faktoriem ir atzīti vecums (2011.: 40%; 2015.: 28%), izglītība (2011.: 49%; 2015.: 40%), latviešu valodas zināšanas (2011.: 29%; 2015.: 22%), bet biežāk nekā toreiz par nozīmīgām atzītas atsauksmes no iepriekšējām darba vietām (2011.: 34%; 2015.: 41%), pretendenta attieksme (2011.: 25%; 2015.: 32%) un citu svešvalodu (piem., angļu, vācu) zināšanas (2011.: 31%; 2015.: 35%). Interesanti, ka vispopulārākās atbildes – darba pieredzes – minēšanas biežums nav mainījies (2011.: 64%; 2015.: 64%).

Darba tirgum nepieciešamās zināšanas un iemaņas

Kas, Jūsuprāt, ir būtiskākais, ko izglītības sistēmai jāsniedz cilvēkam, lai viņš varētu iekļauties darba tirgū?

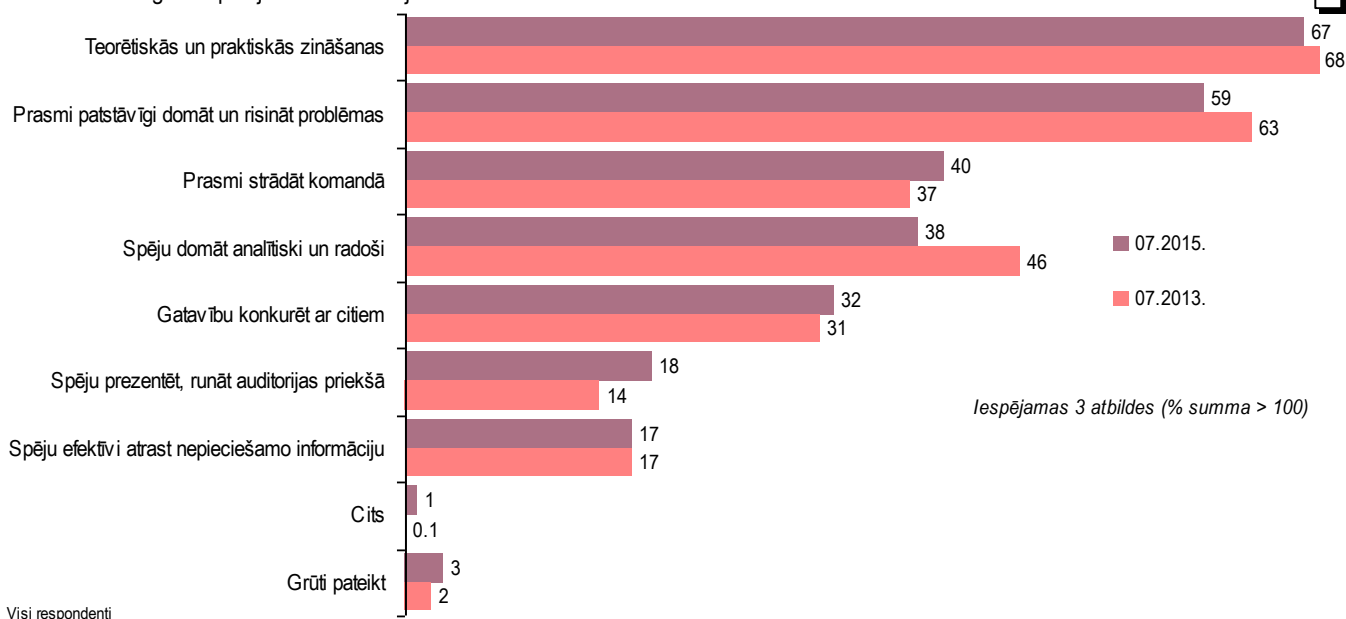

*Kategorija "Cits" ietilpst: "gribēt strādāt, mācīt no mazotnes" (minēts 2 reizes); "ieaudzināt atbildības sajūtu" (minēts 1 reizi); "ieaudzināt darba tikumu" (minēts 1 reizi); "lai darbs būtu tur, kur dzīvo" (minēts 1 reizi); "nepieciešama augstākā izglītība" (minēts 1 reizi); "pašam radīt darba vietu" (minēts 1 reizi); "prasme pieņemt situāciju" (minēts 1 reizi); "zināšanu atbilstība tirgus prasībām" (minēts 1 reizi).

Jautāti par to, kas ir nepieciešamās zināšanas un prasmes, ko cilvēkam vajadzētu gūt izglītības sistēmā, lai viņš varētu iekļauties darba tirgū, iedzīvotāji visbiežāk nosauca teorētiskās un praktiskās zināšanas (67%), kā arī prasmi patstāvīgi domāt un risināt problēmas (59%). Jau retāk minētas prasmes sadarboties ar citiem – prasme strādāt komandā (40%) un analītiska un radoša domāšana (38%).

Kas, Jūsuprāt, ir būtiskākais, ko izglītības sistēmai jāsniedz cilvēkam, lai viņš varētu iekļauties darba tirgū?

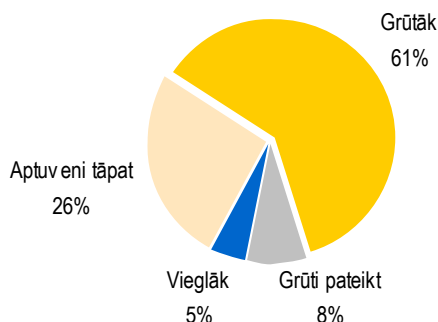
2013. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Salīdzinot, kā iedzīvotāju uzskati ir mainījušies divu gadu laikā, jāsecina, ka viedoklis ir samērā noturīgs. Arī 2013.gadā teorētiskās un praktiskās zināšanas ir biežāk minētais atbilde variants, un tā minēšanas biežums praktiski nav mainījies (2013.: 68%, 2015.: 67%). Tiesa, prasmi iemācīt patstāvīgi domāt un risināt problēmas par vienu no galvenajiem izglītības sistēmas uzdevumiem aptaujātie atzinuši nedaudz retāk (2013.: 63%, 2015.: 59%). Samērā lielas atšķirības vērojamas arī runājot par spēju domāt analītiski un radoši (2013.: 46%, 2015.: 38%). Jāpiebilst, ka nedaudz biežāk kā pirms diviem gadiem norādīts uz spēju prezentēt, runāt auditorijas priekšā (2013.: 14%, 2015.: 18%).

Uzskati par jauniešu iespējām atrast darbu Latvijā

Vai, Jūsuprāt, jauniešiem Latvijā ir vieglāk vai grūtāk atrast darbu nekā vidēji Eiropas Savienības dalībvalstīs?

2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

Lūgti novērtēt Latvijas jauniešu iespējas atrast darbu, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, vairākums aptaujāto ir bijuši kritiski noskaņoti – 61% uzskata, ka darbu atrast ir grūtāk. To, ka situācija ir līdzīga ES vidējiem rādītājiem, atzina 26% respondentu, bet to, ka jauniešiem darbu atrast ir vieglāk, uzskata tikai 5%. Tiesa, statistikas dati (piem., Eurostat <http://ycharts.com/indicators/sources/eurostat>) liecina, ka Latvijā bezdarba līmenis jauniešu vidū ir zemāks (15.8%) nekā Eiropas Savienībā vidēji (20.7%) vai eirozonā (22.5%). Ja salīdzina Latvijas stāvokli ar citām Baltijas valstīm, jāsecina, ka Latvijā jaunatnes bezdarba līmenis ir augstāks nekā Igaunijā (10.1%), tomēr zemāks nekā Lietuvā (17.4%).

Kas, Jūsaprāt, ir 3 galvenie iemesli, kas traucē jauniešiem Latvijā atrast darbu?

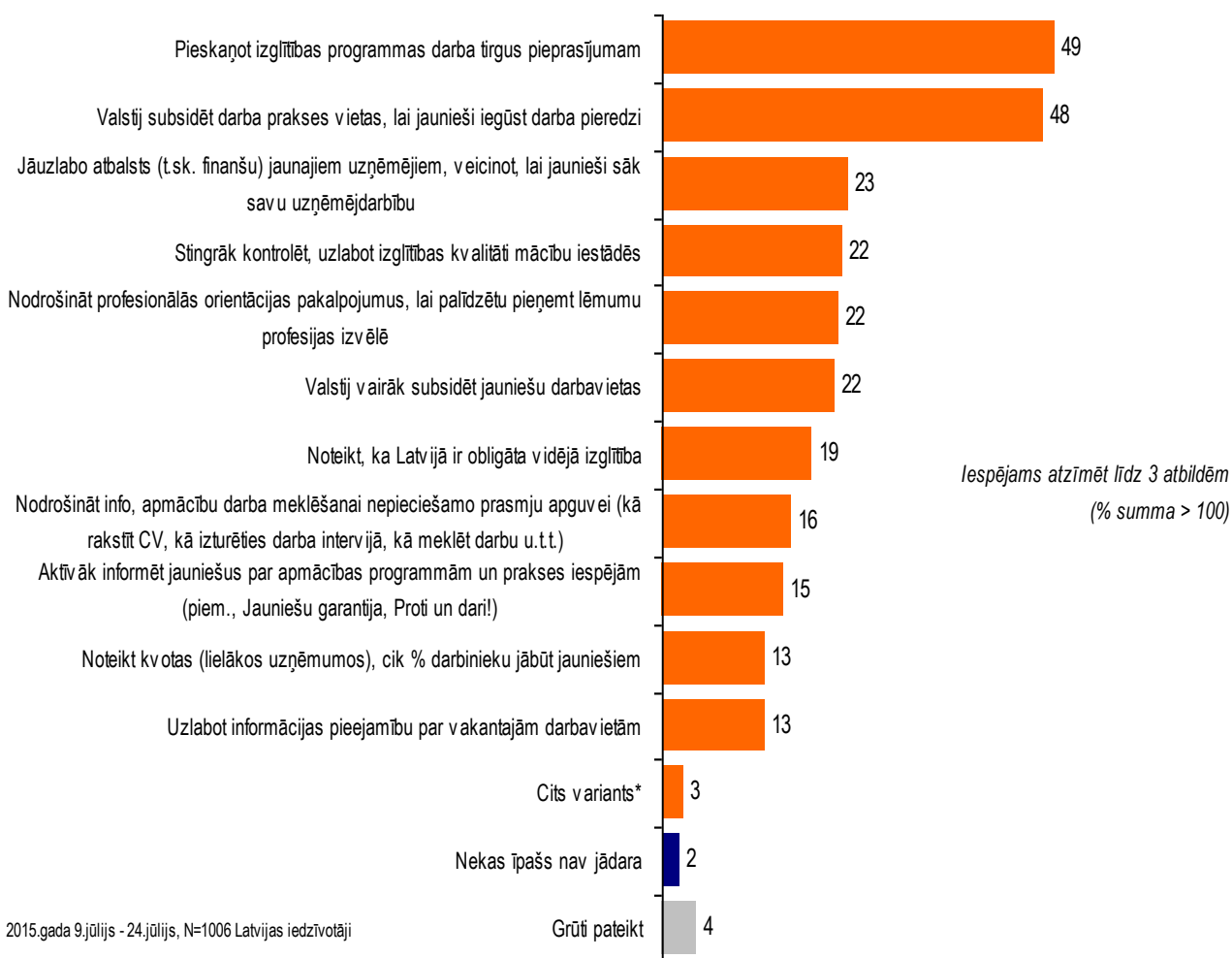
2015.gada 9.jūlijs - 24.jūlijs, N=1006 Latvijas iedzīvotāji

*Kategorijā "Cits iemesls" ietilpst: "pieņem darbā tikai paziņas, „blatu” būšana" (minēts 3 reizes); "jāpārzina krievu valoda" (minēts 1 reizi); "uzņēmēju trūkums" (minēts 1 reizi).

Lūgti raksturot galvenos šķēršļus, kas traucē jauniešiem atrast darbu, visbiežāk iedzīvotāji norādīja uz darba devēju nevēlēšanos pieņemt darbā cilvēkus bez pieredzes (59%). Gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka jaunieši nevēlas strādāt par piedāvātajām algām (47%), bet trešais biežāk minētais iemesls ir bijis iegūtās profesijas neatbilstība darba tirgus pieprasījumam (39%). Jāpiebilst, ka 21% par šķērslī atzina nepietiekamu, bet 15% - nekvalitatīvu izglītību. Trešā daļa par vienu no galvenajiem iemesliem uzskata to, ka valstī kopumā trūkst darba vietu (33%) vai trūkst informācijas par vakantajām darba vietām (8%). Jāatzīmē, ka 20% norādīja, ka jaunieši paši nezina, ko grib darīt, bet 11% uzskata, ka jaunieši vispār negrib strādāt.

Risinājumi jauniešu bezdarba mazināšanai

Kas, Jūsuprāt, būtu jādara vispirms, lai mazinātu bezdarbu jauniešu vidū?

*Kategorijā "Cits variants" ietilpst: "valstī kopumā jāveicina jaunu darbavietu radīšana, jāuzlabo kopējā ekonomiskā sistēma" (minēts 21 reizi); "lielākas, labākas algas" (minēts 4 reizes); "godīga konkurence" (minēts 1 reizi); "sociālās garantijas" (minēts 1 reizi); "veidot rūpniecības uzņēmumus" (minēts 1 reizi).

Lai gan atbildēs uz jautājumu neiezīmējas pārliecinoši populārākie risinājumi, visbiežāk nosaukta ir prasība pieskaņot izglītības programmas darba tirgus pieprasījumam (49%) un subsidēt darba prakses vietas, lai būtu iespēja iegūt darba pieredzi (48%) – jāatzīmē, ka šie risinājumi sasaucas ar iedzīvotāju priekšstatiem par nozīmīgākajiem šķēršļiem darba atrašanai. Lai arī par būtisku šķērslī respondenti atzina nepietiekami augstas algas, ierosinājums valstij subsidēt jauniešu darba vietas īpašu atbalstu neguva (22%). Tiesa, arī priekšlikums uzlabot atbalstu jaunajiem uzņēmējiem, lai jaunieši sāktu savu uzņēmējdarbību, atbalstīts tikai nedaudz biežāk (23%).

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR IZGLĪTĪBU UN JAUNIEŠU IESAISTĪŠANOS DARBA TIRGŪ

Ivars Austers, Latvijas Universitātes profesors sociālajā psiholoģijā

Viedokļi par izglītības kvalitātes izmaiņām ir pretrunīgi – pietiekami liela sabiedrības daļa uzskata, ka tā uzlabojas, bet daļa - ka pasliktinās. Varētu rasties iespaids, ka vērtējumi ir balstīti atšķirīgā faktu kopumā. Taču domājams, ka aptaujas dalībnieki lasa vienus un tos pašus ziņu avotus un skatās vienus un tos pašus ziņu raidījumus televīzijā. Tas, kas rada atšķirīgos viedokļus, visticamākais, ir simpātijas vai antipātijas pret kādu konkrētu skolotāju, augstskolas pasniedzēju vai izglītības ministru. Vai arī savu bērnu panākumi vai frustrējošās neveiksmes.

Dr. Aldis Baumanis, Biznesa augstskolas Turība Valdes priekšsēdētājs

„DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātu nozīmību noteikti paaugstina šī pētījuma regularitāte un līdz ar to iespēja salīdzināt dažādu gadu rezultātus. Šāds salīdzinājums jautājumā par to, kā tiek vērtēta izglītības kvalitāte, faktiski parāda stagnāciju sistēmā. Izņemot to, ka nedaudz pazeminājies vidējais vērtējums par vispārizglītošajām skolām, pēdējo trīs četru gadu laikā nekādas būtiskas izmaiņas izglītības kvalitātes vērtējumā nav notikušas. Šādu rezultātu arī varēja gaidīt – pēdējos piecos gados nav veikti būtiski uzlabojumi izglītības sistēmā, kas arī atspoguļojas nemainīgajā sabiedrības viedoklī par izglītības kvalitāti.

Tieši tāpat ir arī ar vissteidzamāk risināmām problēmām Latvijas skolās. Jau vairākus gadus par aktuālāko problēmu sabiedrība atzīst disciplīnas trūkumu skolēnu vidū, bet izglītības politiķi un vadītāji no tās risināšanas izvairās. Rezultātā minētā problēma ir vienīgā, ko visu pētījuma periodu ir atzīmējuši vairāk kā puse respondentu. Turklāt jāatzīmē, ka starp sešām nozīmīgākajām problēmām regulāri tiek minēta arī vardarbība skolās, kas noteikti ir jāaplūko kopā ar jautājumu par disciplīnas trūkumu. Ja šo iemeslu dēļ ir apgrūtināta normāla pedagoģiskā procesa nodrošināšana skolās, nav pamata cerēt uz augstu izglītības kvalitāti.

Situāciju par sabiedrības attieksmi pret to, kas notiek izglītības sistēmā, ļoti labi raksturo atbildes uz jautājumu, vai pedagoga atalgojuma modelis ietekmēs izglītības kvalitāti skolās. To var raksturot ar diviem vārdiem – neizpratne un neticība. Ja 42% respondentu nav viedokļa šajā jautājumā un 7% respondentu uzskata, ka reforma izglītības kvalitāti neietekmēs vai pat pasliktinās, tad vai nu ir rūpīgi jāpārdomā pati reformas ideja vai vismaz jāpārskata veids, kā par šo reformu tiek informēta sabiedrība, kā tiek pamatota tās nepieciešamība un izskaidrota tās būtība.

Kas attiecas uz jautājumu par jauniešu iesaistīšanos darba tirgū, tad arī šeit laika gaitā nav notikušas būtiskas izmaiņas – nozīmīgākais faktors, ko darba devējs ņem vērā, pirmkārt, ir un paliek darba pieredze, atsauksmes no iepriekšējām darba vietām u.c. Attiecībā uz jauniešiem tas nozīmē tikai vienu – visos izglītības līmeņos ir vairāk vērtības jāveltī praktiskajām iemaņām, iespējai iziet praksi reālās darba vietās, izglītības iestāžu sadarbībai ar darba devējiem. Līdztekus noteikti ir nepieciešams jau valsts līmenī domāt par to, kā ieinteresēt darba devējus iesaistīt darbā jauniešus un veikt viņu apmācību konkrētajā darba vietā. Uzņēmumam tās ir papildu izmaksas, kas varētu tikt kompensētas, veidojot atbilstošu nodokļu politiku. Tad arī neveidosies situācija, kad tikai 5% respondentu uzskata, ka jauniešiem Latvijā ir vieglāk atrast darbu nekā vidēji ES valstīs, bet 61% ir pretējās domās.

Kopumā vēlreiz ir jāatzīmē, ka „DNB Latvijas barometra” pētījumā veikta analīze parāda vairākas svarīgas problēmas kā izglītības sistēmā, tā arī jauniešu ceļā no tās uz darba tirgu, un šo problēmu risināšanas atlikšana uz tālāku nākotni tikai padziļinās tās.

Aivis Brodiņš, CV-Online Latvia vadītājs

Jauniešu nodarbinātības veicināšanai, manuprāt, viena no būtiskām lietām būtu efektīvāku karjeras mācību stundu ieviešana pamatskolās, kurās būtu ne tikai apskatīti teorētiskie jautājumi (piemēram, kā sastādīt CV), bet

arī pievērst liela uzmanību padziļinātākam ieskatam darba tirgū – pieprasītākās profesijas un prasmes, populārākie studiju virzieni, iekārotākie darba devēji, vidējais atalgojuma līmenis pieprasītākajiem amatiem, mācības vidusskolā vai profesionālajā mācību iestādē utt.

Tā kā darba devēji dod priekšroku vidējās profesionālās izglītības un koledžas absolventiem, nevis jauniešiem ar vispārējo vidējo izglītību un neskaidrām nākotnes perspektīvām, tad nepieciešamas reformas, lai profesionālo izglītību padarītu pievilcīgāku.

Neapšaubāmi gan profesionālajām mācību iestādēm, gan augstskolām jāpiedāvā duālā izglītība, kas dod iespēju jau drīz pēc mācību sākšanas reāli sākt strādāt savā specialitātē, sekmējot tik ļoti nepieciešamās pirmās darba pieredzes iegūšanu. Šajā ziņā patlaban vērojamas pozitīvas tendences, jo aizvien vairāk uzņēmumu sadarbojas ar mācību iestādēm atbilstošu jauno darbinieku sagatavošanā.

Miķelis Grīviņš, sociologs, Latvijas Universitātes doktorants

Nemot vērā, ka mēs visi maksājam par izglītības sistēmu (nu, vismaz tie, kuri maksā nodokļus), ir tikai loģiski, ka mēs visi arī varam izteikt pretenzijas par to, kas par šo naudu tiek pirkt, kā arī – ka mēs atkal un atkal atgriezīamies pie jautājuma – vai tiešām nopērkam kvalitatīvu produktu (un vai mēs iegūstam labāko, ko par šo naudu var nopirkt)? Šādā kontekstā, šķiet, ir tikai loģiski, ka diskusijās par vispārējo izglītību jēdziens „izglītības kvalitāte” bieži kļūst par centrālo jautājumu un argumentu... Vispārējā izglītība veido nozīmīgu daļu no Latvijas budžeta kopējiem izdevumiem. Tas mums ne tikai dod iespēju, bet arī uzliek pienākumu diskutēt par to, kādus rezultātus no šīs investīcijas mēs gribētu gūt. Vienlaikus vispārējo izglītību patlaban raksturo visnotaļ pretrunīgi apgalvojumi. Kā rāda „DNB Latvijas barometra” pētījuma dati – trešā daļa iedzīvotāju jau otro gadu pēc kārtas norāda, ka zemas skolotāju algas ir vissteidzamāk risināmā problēma (šī ir trešā biežāk minētā problēma). Pēdējo gadu laikā diskusijas par skolotāju algām (un piedāvājumi pārstrukturēt skolu tīklu) ir parādījušas, ka skolotāju algu apjoms drīzāk ir ar skolu menedžmentu saistīts jautājums (attiecīgi jautājums, kā iegūt lielākas skolotāju algas, būtu jāaplūko atsevišķi). Savukārt 42% „DNB Latvijas barometra” respondentu min, ka Latvijā pietrūkst labu skolotāju (šī ir otrā biežāk minētā skolās risināmā problēma). Balstoties uz kapitālisma loģiku – lielākas algas piesaistīs labākus skolotājus –, risinot trešo biežāk minēto problēmu, mēs risinātu arī otro. Un tomēr - 35% iedzīvotāju norāda, ka augstākas skolotāju algas neietekmēs izglītības kvalitāti skolās.

Lai arī kāda būtu mūsu katra nostāja, ir grūti nepiekrīst, ka skolotāju algas ir jāpalielina – vienkārši tādēļ, lai tās tuvotos vidējam Latvijas atalgojumam. Šajā gadījumā nebūtu pat jāgaida, ka tas automātiski mainīs izglītības saturu (lai gan tas varētu veicināt pārmaiņas). Varam arī spekulēt, ka šādu aptauju respondenti visticamāk neko prātīgu par izglītības jomas vajadzībām nezina un kapitālisma loģika varbūt sevi attaisnos pati par sevi... vajag tikai iet uz priekšu - palielināt algas, un viss pats atrisināsies. Vienlaikus – tāda akla ticība, ka lietas pašas risinās, ir piedodama izlūtinātam bērnam, nevis atbildīgam sabiedrības pārstāvim.

Te būtu nepieciešams piestāt un padomāt, ko respondentu neticība algas un pārmaiņu saiknei varētu nozīmēt. Šādās pārdomās var itin viegli nonākt pie secinājuma, ka īstā problēma ar vēlamajām pārmaiņām, ko varētu veicināt skolotāju algu palielināšana, ir tā, ka mēs īsti nezinām, ko tieši no skolotājiem sagaidām. Labus darba rezultātus? Ja tā, tad mums tik un tā ir jāatgriežas pie jautājuma par izglītības kvalitāti un jautājuma - kādus mērķus izglītībai vēlamies izvirzīt... labi rezultāti tieši izriet no mērķiem. Šo jautājumu ironiski papildina Latvijas iedzīvotāju jau trešo gadu pēc kārtas visbiežāk minētā izglītības problēma – „disciplīnas trūkums skolēnu vidū” (šo atbildi izvēlējušies 57% respondentu). Spekulatīvi no šiem datiem varētu izdarīt secinājumu, ka labam skolotājam būtu jāspēj piespiest skolēnus ievērot disciplīnu. Ja mēs tam piekrītam, tad varbūt nemaz nevajag skolas, bet gan cietumus?

Tomēr gribētos gan ticēt, ka no laba skolotāja mēs sagaidām nevis spēju aplūsināt un piespiest skolēnu ievērot disciplīnu, bet drīzāk ieinteresēt, motivēt, būt par paraugu, utt. un tādējādi – veicināt pašdisciplīnu.

Tātad mēs paliekam ar uzdevumu – atbildēt, ko īsti nozīmē jēdziens „izglītības kvalitāte”? „DNB Latvijas barometra” pētījuma autori, uzdodot virkni jautājumu par izglītības saikni ar darba tirgu, netieši norāda, ka izglītības mērķis ir sagatavot jauniešus darba tirgum. Šis ir populārs skatījums, kuram būtu viegli atrast atbalstu. Vienlaikus pētījuma rezultāti rāda, ka izglītība ir tikai ceturtais biežāk minētais aspekts, kas palīdz jauniešiem atrast darbu. Visi aspekti, kurus respondenti vērtē kā nozīmīgākus, lai atrastu darbu, ir saistīti ar iepriekšējo darba pieredzi (šķiet, mēs katrs esam dzirdējuši par to, ka darba tirgus vēlas cilvēkus ar darba pieredzi). Tāpat tāda sociāla pakalpojuma

kā izglītība pakārtošana darba tirgus vajadzībām liek domāt, ka Latvijā cilvēku labklājība ir pakārtota ekonomiskajām ambīcijām (apgalvojums, kuru, lai cik tas ciniski arī nebūtu, visticamāk klusībā atbalstītu daudzi Latvijas elites pārstāvji un ne tikai). Ja jau minētie apgalvojumi nesaisīt darba tirgu ar izglītību nešķiet pārliecinoši, tad var sev apjautāties, cik pārliecināti mēs esam, ka darba tirgus pārstāvji zina, kāda veida zināšanas viņiem būs nepieciešams tad, kad šī brīža pirmklasnieki beigs 12.klasi? Pakārtot patlaban sociālu sistēmu uz peļņu orientētu, šauru nozaru pārstāvošu cilvēku minējumiem par nezināmo var nebūt pats prātīgākais, ko darīt. Tas būtu līdzīgi kā jautāt pareizo ceļa virzienu cilvēkam ar aizsietām acīm uz viņam nezināmu vietu tikai tādēļ, ka viņš ir spējis atrast ceļu uz mājām. Šie izteikumi gan nenozīmē, ka nevajag mācīt arī praktiskas lietas – tas drīzāk nozīmē, ka, tās definējot, mums būtu vispusīgi jālūkojas nākotnē.

Mūsu izpratne par to, kas ir kvalitāte, atšķiras atkarībā no lietas, par kuru domājam. Vairumam priekšmetu to vērtību var izteikt naudā, bet to kvalitāti – pielietojuma ērtumā un produkta iekšējā struktūrā (par kuru mēs savstarpēji spējam vienoties visai viegli). Diemžēl šāda vienkārša pieeja nestrādās, ja mēs to attiecinām uz sociālu pakalpojumu. Galvenais iemesls, kādēļ mums ir grūti precīzi definēt, kas īsti ir „izglītības kvalitāte”, ir dažādās atbildes, kuras mēs saskatām kā nozīmīgas pakalpojuma funkcionēšanā: dažiem tā ir potenciālā nākotnes spēja iekļauties darba tirgū (vai nodrošināt darba tirgus vajadzības), citiem – veidot kritiski domājošus cilvēkus, veicināt cilvēku spēju sadzīvot un respektēt vienam otru, nodrošināt cilvēku ar tām zināšanām, bez kurām viņš nespēs funkcionēt sabiedrībā, bet kādam citam - nacionālāk noskaņotam - „izglītības kvalitāte” varētu nozīmēt „latviskās dzīvesziņas” mācību, u.tml. Nevienam no šiem viedokļiem mums nav iemeslu uzskatīt par nepareizu. Bez šiem apgalvojumiem jēdziens „kvalitatīva izglītība” ietver arī pašu izglītības procesu: nodrošināt visiem vienlīdzīgu izglītību, veicināt savstarpēji cenošas attiecības starp skolēniem un skolotājiem, veicināt, ka visiem ir pieejami mācību materiāli utt. Citiem vārdiem – sociāli jautājumi vienmēr ir kompleksi, un to daudzšķautņainība, sabiedrībai nonākot arvien fragmentētākā cilvēces attīstības periodā, tikai palielinās. Visticamāk, ka vairums no mums zina (vai ir dzirdējuši) visas minētās izglītības kvalitātes nozīmes, bet diemžēl, par kvalitāti diskutējot, priekšplānā nonāk tikai atsevišķu grupu skatījums, kuras apzināti vai neapzināti kvalitātes jēdzienu sašaurina līdz vienkāršiem un vienusējiem vai sev izdevīgiem skaidrojumiem. Tomēr, lai mēs varētu runāt par izglītības kvalitāti, sākotnēji vajadzētu pieņemt, ka šis jēdziens ir daudzpusējs un, tikai saprotot attiecības starp tā dažādajām dimensijām, mēs varam spriest par tiešām kvalitatīvu izglītību un varbūt vēlāk – arī pateikt skolotājiem, ko tad tieši mēs no viņiem sagaidām.

Mārtiņš Kālis, programmas „Iespējamā misija” direktors

Ļoti interesanta un satraucoša ir nesakrītība iedzīvotāju vērtējumos par izglītības mērķiem un steidzami risināmajām problēmām. Domājot par darba tirgum nepieciešamajām zināšanām un iemaņām, iedzīvotāji norāda, ka būtiskas ir teorētiskās un praktiskās zināšanas un prasme patstāvīgi domāt un risināt problēmas, bet par vissteidzamāk risināmo problēmu norāda disciplīnas trūkumu skolēnu vidū. Taču "steidzami" risinājumi disciplīnai visdrīzāk būs pretrunā patstāvīgai domāšanai. Domājot ilgākā termiņā, disciplīnas trūkums visticamāk ir tikai simptoms, ka skolēni neredz jēgu tam, ko viņiem liek mācīties.

Svarīgi, lai skolēni redzētu jēgu mācībām un viņiem būtu atbilstošas mācīšanās prasmes. Lai to sasniegtu, mums ir jāpārdomā mācību saturs (kuras zināšanas, prasmes un attieksmes gribam iemācīt) un jāpanāk, ka esošajiem un topošajiem skolotājiem ir atbilstošas prasmes, lai spētu skolēnus ieinteresēt un atbalstīt viņu patstāvīgu mācīšanos. "Disciplīna" (vai labāk - "produktīva mācību vide") būs indikators, vai skolotājam tas ir izdevies.

Kopumā iedzīvotāju vērtējums sakrīt ar Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas OECD PISA vērtējumu par izglītības kvalitāti Latvijā - salīdzinot ar OECD valstīm, mums ir vidēji laba izglītība. Taču tas noteikti nav pamats pašapmierinātībai. Pirmkārt, zināšanu ekonomikas turpmāka attīstība radīs arvien lielākas problēmas darbiniekiem ar vidējām zināšanām. Patlaban tehnoloģijas sāk aizvietot arī daudzas profesijas, kas vēl nesen šķita drošas, piemēram, grāmatvežus un šoferus. Otrkārt, "vidējā temperatūra" noslēpj daudzas steidzami risināmas problēmas, piemēram, ievērojamās atšķirības mācību sasniegumos lauku un pilsētu skolās, kā arī starp zēniem un meitenēm.

Šīm problēmām ir labi zināmi risinājumi. Pirmkārt, ir jāmaina fokuss no skolēnu uzvedības uz skolēnu izaugsmi. Otrkārt, jāvienojas, kā mērīt skolēnu zināšanu un prasmju izaugsmi un kādu izaugsmi sagaidām viena

gada laikā (nevis - kādu saturu skolotājam jānāca noteiktā gadā). Jāpanāk, ka katram skolēnam gada laikā ir atbilstoša izaugsme (sākuma un beigu punkti katram var atšķirties). Treškārt, ir jānodrošina augstas kvalitātes izglītība skolotājiem - gan topošajiem, gan esošajiem. Abos gadījumos tai ir jābūt praktiskai, ar mērķi uzlabot skolēnu mācīšanos. Esošajiem skolotājiem tā ir kopīga stundu vērošana, plānošana, analīze. Skolu direktoriem ir jānodrošina vide un sistēma, kurā šāda kopīga mācīšanās notiek. Sistēmas līmenī mums ir jāvienojas par labajiem piemēriem un jāpadara tie par ierastu praksi. Produktīva mācību vide sekos.

Inese Kalvāne, Nodarbinātības valsts aģentūras direktore

Izvērtējot dažādus aspektus, kas saistīti ar jauniešu iesaistīšanos darba tirgū, iedzīvotāji par nozīmīgāko faktoru atzina darba pieredzi attiecīgajā jomā vai amatā, norādot to kā galveno iemeslu, kas traucē jauniešiem atrast darbu Latvijā. Jāatzīmē, ka pašlaik jauniešiem, kuri vēlas iegūt darba pieredzi, tāda iespēja tiek piedāvāta, tajā skaitā Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) jauniešu atbalstu pasākumu ietvaros. Piemēram, jaunieši bezdarbnieki vecumā no 15 līdz 24 gadiem „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem” var iepazīt trīs profesionālās izglītības programmas, katrā programmā darbojoties trīs nedēļas, lai iepazītos ar to specifiku, teorētisko un praktisko ievirzi. Jaunieši bezdarbnieki vecumā no 18 līdz 29 gadiem 12 mēnešu laikā var iesaistīties atbalsta pasākumā „Pirmā darba pieredze jauniešiem”, saņemot vismaz valstī noteiktās minimālās algas apmēru. Pasākuma mērķis ir sekmēt jauniešu bezdarbnieku integrēšanu darba tirgū, vienlaikus veicinot pastāvīgas darba vietas izveidi un jauniešu bezdarbnieku pastāvīgu nodarbinātību.

Atbalsta pasākums „Subsidētā darba vieta jauniešiem bezdarbniekiem (pasākumi noteiktām personu grupām)” paredzēts jauniešiem vecumā no 18 līdz 29 gadiem. Pasākuma mērķis ir sekmēt jauniešu iekļaušanos sabiedrībā, konkurētspēju un iekārtošanos pastāvīgā darbā, kā arī darba prasmju un iemaņu pilnveidošanu, organizējot jauniešu nodarbināšanu nelabvēlīgākā situācijā esošiem bezdarbniekiem un bezdarbniekiem - invalīdiem.

Jauniešu garantijas atbalsta pasākums „Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai” palīdz jauniešiem bezdarbniekiem vecumā no 18 līdz 29 gadiem uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību un veiksmīgi darboties izvēlētajā jomā ne mazāk kā divus gadus. Pasākuma laikā bezdarbnieki saņem nepieciešamo palīdzību un atbalstu komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai - konsultācijas biznesa plāna sagatavošanā un izstrādāšanā, konsultācijas biznesa plāna īstenošanas pirmajā pašnodarbinātības vai komercdarbības gadā, komercdarbības dotāciju biznesa plāna īstenošanai.

Raksturojot darba devējam nozīmīgākos kritērijus, izlemjot, kuru no pretendentiem pieņemt darbā, izglītību aptaujātie ierindojuši tikai 4.vietā. Visbiežāk aptaujātie minējuši darba pieredzi attiecīgā jomā, amatā (64%). Tikmēr citus kritērijus aptaujātie norādījuši salīdzinoši retāk – 42% aptaujāto atzīmējuši pretendenta iemaņas, prasmes, 41% - atsauksmes no iepriekšējām darba vietām, bet 40% - jau iepriekš minēto izglītību. Tajā pašā laikā NVA statistikas dati liecina par to, ka lielākais jauniešu bezdarbnieku skaits ir ar zemu izglītības līmeni - vispārējo pamatzglītību, zemāku par pamatzglītību vai vispārējo vidējo izglītību (63% jauniešu no 15 līdz 24 gadiem - dati 01.08.2015.)

Vēl viens svarīgs faktors, kas nav iekļauts aptaujā, bet ir būtisks, integrējoties darba tirgū, - profesionālā kvalifikācija. Pēc NVA statistikas visvairāk reģistrēto bezdarbnieku, tai skaitā jauniešu bezdarbnieku, ir mazkvalificētajās profesijās (pēc pēdējās nodarbošanās - palīgstrādnieks, mazumtirdzniecības veikala pārdevējs, būvstrādnieks, zivju apstrādātājs). Mūsdienīgajā darba tirgū ir grūti atrast darbu tikai ar vispārējo izglītību bez profesionālās kvalifikācijas.

Vienas no biežāk minētajām atbildēm uz jautājumu "Kas ir 3 galvenie iemesli, kas traucē jauniešiem Latvijā atrast darbu?" ir šādas - jauniešiem tiek piedāvāti mazkvalificētie darbi un viņi nevēlas strādāt par piedāvātajām algām. Jāatzīmē, ka darba tirgū kvalificēts darbs un labs atalgojums ir saistīts ar paša jaunieša atbilstošu kvalifikāciju un izglītību. Dažos NVA atbalsta pasākumos (piemēram, "Pirmā darba pieredze jauniešiem") darba devēji nevar piedāvāt jauniešiem nekvalificētus vai mazkvalificētus darbus.

Jautājumā par jauniešu bezdarba mazināšanu 22% iedzīvotāju atzīmējuši nepieciešamību nodrošināt profesionālās orientācijas pakalpojumus, lai palīdzētu pieņemt lēmumu profesijas izvēlē. Šādus pakalpojumus NVA piedāvā visiem interesentiem bez maksas un pat plašākā aspektā - karjeras konsultācijas un karjeras informāciju.

Andris Kangro, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes dekāns, profesors

Latvijas izglītības kvalitātes kopējais vērtējums iedzīvotāju skatījumā šogad nav būtiski mainījies salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Tas arī ir saprotams, jo būtībā īsā laika periodā nevar sagaidīt lielas izmaiņas sarežģītas sistēmas darbības rezultātos. Jāņem vērā arī tas, ka jēdzienu *izglītības kvalitāte* katrs respondents būtībā var definēt un skaidrot atšķirīgi. Salīdzinājumam varam minēt pavisam jaunus rezultātus par mūsu skolēnu zināšanu un prasmju starptautisku novērtējumu, kas iegūti, analizējot starptautisko salīdzinošo izglītības pētījumu datu bāzes par ilgāku laika periodu. Izrādās, ka laika periodā no 1995.gada līdz 2009.gadam vislielākā skolēnu rezultātu izaugsme šajos starptautiskajos testos novērojama tieši Latvijā, aiz mums seko, piemēram, arī tādas valstis kā Vācija, Polija, Lietuva, turpretī vislielākais sasniegumu samazinājums novērojams Zviedrijā. Latvijas skolēnu pašlaik sasniegtais līmenis atbilst 24. vietai no 76 valstīm, zināmā mērā ekstrapolējot šos rezultātus, varam teikt, ka Latvija ir 15% pasaules valstu ar augstāko izglītības kvalitāti vidū. Protams, tas nenozīmē, ka Latvijas izglītības kvalitāte nav jāpaaugstina. Viens no darba virzieniem noteikti ir kvalitātes iespējama izlīdzināšana atsevišķās skolu grupās, tostarp arī starp zēniem un meitenēm.

Akad. Raita Karnīte, SIA EPC valdes locekle

Jaunā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātos atrodami daži interesanti novērojumi. Piemēram, četrus gadus pēc kārtas atbildētāji atzinuši, ka Latvijas skolās pirmā vissteidzamāk risināmā problēma ir disciplīnas trūkums skolēnu vidū. Otra problēmu kopa ir saistīta ar pedagogu darbu – labu skolotāju trūkums, zemas skolotāju algas, nepietiekama mācīšanas kvalitāte, arī slikts materiāli tehniskais nodrošinājums. Ja šādas problēmas ir konstatētas valstī, kur bērnu un jauniešu daļa iedzīvotāju sastāvā ir bīstami zema un jau tagad nenodrošina pat vienkāršu iedzīvotāju skaita atjaunošanu, nemaz nerunājot par tā palielināšanu, tad ko lai dara valstis, kur iedzīvotāju sastāvs ir veselīgs? Vienkāršā aptauja skaidri apliecina, ka valsts politika izglītības jomā neatbilst valsts attīstības mērķim, kura sasniegšana balstās uz augsti izglītotu darbaspēku, un šīs neatbilstības cēlonis nav tikai nepietiekama ekonomiskā attīstība.

Ir vērts padomāt, kā trīs aptaujā atklātās vissteidzamāk risināmās problēmas ir savstarpēji saistītas. Vai nepietiekama apmācīšanas kvalitāte ir tikai tāpēc, ka ir zemas skolotāju algas un slikts materiāli tehniskais nodrošinājums, vai varbūt arī tāpēc, ka skolēni nav disciplinēti un skolotāji savas labās zināšanas nespēj viņiem nodot. Vai arī – vidējas kvalitātes izglītības sistēmā vidēji sagatavoti audzēkņi kļūst par vidēji labiem pedagogiem, un tie savukārt audzina nākamo viduvējību partiju. Ņemot vērā viduvējības izturību, šādu procesu var uzskatīt par Latvijas ambiciozo mērķu slepkavu.

Aptauja neatklāj atbildētāju izpratni par to, kādi uzlabojumi izglītības sistēmā vēlami, bet parāda, ka, pieņemot darbā jaunieci, izglītības nozīme darba devēja vērtējumā ir samazinājusies. Galvenā prasība ir darba pieredze attiecīgajā jomā vai amatā, kā izglītību tikko ieguvušam jaunieci var nebūt. Iespējamais risinājums ir darba un izglītošanās apvienojums, bet izglītības kvalitāte no tā varētu ciest. Uzmanību pievērš arī vērtējums, ka jauniešiem Latvijā ir grūtāk atrast darbu nekā vidēji Eiropas Savienības dalībvalstīs. Abi novērotie apstākļi sekmē jauniešu emigrāciju.

Dace Kauliņa, DNB bankas Personāla pārvaldes vadītāja Baltijas valstīs, viceprezidente

Neraugoties uz „DNB Latvijas barometra” pētījumā redzamo iedzīvotāju pesimistisko vērtējumu par iespēju jauniešiem atrast darbu, domāju, ka daudzi uzņēmumu pārstāvji man piekritīs, ka pašlaik darba tirgū vērojama pavisam atšķirīga aina - bezdarba līmenis Rīgā ir sasniedzis tik zemu līmeni, ka sākam izjust pirmskrīzes gadiem raksturīgās iezīmes. Uzņēmumi arvien aktīvāk meklē pieejas, kā piesaistīt potenciālos darbiniekus. Jauniešiem ar nopietnu attieksmi pret veicamo darbu Latvijā ir visas iespējas sevi pierādīt un strādāt amatos, kas sniedz iespēju pilnveidoties un likt pamatu tālākai karjeras veidošanai.

DNB banka šogad vasaras praksē uzņēma deviņus jauniešus no ekonomikas un biznesa vadības studiju programmām dažādās augstskolās - gan Latvijā, gan citās valstīs studējošus. Praktikanti tika izvēlēti no liela pretendentu skaita, un prakses iespēju bankā ieguva jaunieši ar labiem sasniegumiem gan mācībās, gan ārpusstudiju aktivitātēs. Par šiem jauniešiem varam droši teikt - viņi ir gatavi nākotnes izaicinājumiem darba tirgū: mērķtiecīgi un enerģiski, spējīgi ātri apgūt jaunu informāciju, izteikt viedokli un meklēt risinājumus. Turklāt Latvijas labāko universitāšu studenti neatpaliek no ārzemēs studējošajiem.

Pavisam cita aina vērojama, runājot par vidējo līmeni studentiem, kuri uzsāk savas gaitas darba tirgū. Šķiet, esam sevi iemidzinājuši, radīdami noslēgtu, iluzoru pasaulīti. Neskaitāmās studiju programmas, ko augstskolas piedāvā, nemudina jauniešus konkurēt un izvirzīt sev nopietnus mērķus. Tiekoties ar viņiem darba intervijās, bieži redzams apjukums. Pat pēc augstskolā pavadītiem gadiem daudzi nav guvuši atbildes, kādā jomā vēlas darboties. Tāpat nav mērķtiecīgi strādājuši ar savām prasmēm, lai spētu sasniegt šos mērķus.

Praktiskā pieredze var veiksmīgi kompensēt robus studiju procesā. Tomēr, domājot par Latvijas konkurētspēju globālajā mērogā, mana pārlicība ir tāda, ka mēs apzogam savus jauniešus, pieļaujot tik daudz viduvējības mūsu izglītības sistēmā un neapbruņojot ar prasmēm, kas nepieciešamas, lai konkurētu starptautiskā mērogā.

Dr.oec. Oļegs Krasnopjorovs, Latvijas Bankas Monetārās politikas pārvaldes galvenais ekonomists

Latvijas izglītības kvalitāti piecu baļļu sistēmā sabiedrība vērtē tuvāk trijniekam nekā četriniekam, kas nozīmē visai pieticīgu vērtējumu "viduvēji". Pēdējo septiņu gadu laikā vērtējums nav būtiski mainījies, neskatoties uz to, ka problēmu pastāvēšana izglītības sistēmā ir zināma jau sen. Tādējādi „DNB Latvijas barometra” jaunākais pētījums apstiprina tikai to, ka visas aktuālās problēmas Latvijas izglītībā joprojām pastāv.

Sabiedrība apzinās labu skolotāju trūkumu Latvijas skolās – par steidzami risināmu problēmu to atzinuši 42% aptaujāto. Skaidrs, ka informācijas pieejamības laikmetā par skolotāja primāro uzdevumu arvien vairāk kļūš skolēnu personību attīstīšana, nevis tikai mācību priekšmetu atstāstīšana. Attīstīt citus var tas, kurš pats kļuvis par izcilu personību un kuram ir autoritāte skolēnu acīs. Retorisks jautājums – kā skolas ar pašreizējo zemo algu līmeni var piesaistīt šādus cilvēkus (zemas skolotāju algas par problēmu atzina 33% respondentu)? Un vēl viens jautājums – ja skolās tiek kalta Latvijas nākotne, kāda tā būs, ja disciplīnas trūkums skolēnu vidū (57%), nepietiekama apmācīšanas kvalitāte (29%) un vardarbība skolās (23%) stabili ieņem pirmās vietas vissteidzamāk risināmo problēmu reitingā visā „DNB Latvijas barometra” pētījuma pastāvēšanas septiņu gadu vēsturē.

Par jaunu pedagogu atalgojuma modeli sabiedrībai konkrēta viedokļa nav - tikai 23% aptaujātie uzskata, ka šī modeļa ieviešana uzlabos vai pasliktinās izglītības kvalitāti skolās. Vai nu sabiedrība vēlas revolucionārāko risinājumu, vai arī tai trūkst informācijas par šo Izglītības un zinātnes ministrijas iniciatīvu.

Sabiedrībā dominē uzskats, ka galvenais faktors, kas traucē jauniešiem atrast darbu, ir darba devēju nevēlēšanās pieņemt darbā cilvēkus bez darba pieredzes (59%). Vai esmu viens no retajiem izņēmumiem, vai arī šīs sabiedrības viedoklis tiešām neatbilst patiesībai, bet, vērtējot jauniešus, skatos, pirmkārt, uz intelektu un motivāciju – ja tie ir, tad konkrētā darba veikšanai jaunieši var iemācīt diezgan ātri. Savukārt pieredzes trūkumu jauniešiem vispār neuzskatu par šķēršļi: reti, kad agra darba pieredze ir laba, savukārt slikta darba pieredze var atstāt nelabojamas sekas uz priekšstatu par darba attiecībām un nepieciešamo disciplīnu.

Varu piekrist tam, ka pirmais darbs jauniešu bezdarba mazināšanā ir izglītības programmu pieskaņošana darba tirgus pieprasījumam (49%). Tikai tas paveicams, ceļot mācību programmu kvalitāti, tajā skaitā ar sava aroda meistarību plašāku iesaisti izglītības procesā, nevis liekot gleznotājiem mācīties par programmētājiem un matemātiķiem – par ārstiem. Diplomētu programmētāju un ārstu skaitu šādā veidā pacelt var, tikai diez vai viņi kļūs par izciliem speciālistiem un laimīgiem cilvēkiem. Uzskatu, ka sapnim profesijas izvēlē jābūt lielākai nozīmei nekā darba tirgus prognozēm, jo īstermiņa darba tirgus prognozes var mainīties katru gadu, bet ilgtermiņa prognozes pēc definīcijas nav precīzas. Tāpēc piekristu Roberta Kīļa vārdiem: "Nevis algas statistika un nākotnes prognozes nosaka jūsu tālāko dzīvi, bet jūs ar savām brīvām un personiskām izvēlēm radāt nākotnes statistiku."

Arī jauniešu prakses vietas subsidēšana (48%) būtu atbalstāma lieta, ja šādas prakses vietas veicinātu jauniešu turpmāku profesionālu attīstību. Pirmajai darbvietai mēdz būt paliekoša ietekme uz visu mūžu, tāpēc jauniešus nedrīkst nodarbināt mazkvalificētajos darbos ar vāju disciplīnu.

Kā liecina jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījums, iedzīvotāji joprojām arodskolas un tehnikumus uzskata par mazāk prestižām un kvalitatīvām izglītības iestādēm salīdzinājumā ar augstskolām, kas sekmējies kā padomju laiku mantojums – arodskolās un tehnikumos mācās tikai tie, kas nav pietiekami gudri, lai iestātos augstskolā. Patlaban tehnikumi un arodskolas aktīvi ir strādājuši gan pie studiju vides atjaunošanas, gan darba tirgum atbilstošu programmu ieviešanas un sadarbības veicināšanas ar darba devējiem. Līdz ar to tās piedāvā modernas un darba devējiem vajadzīgas studiju programmas. Turklāt jauniešiem bieži vien ir iespēja saņemt stipendiju vai strādāt jau studiju laikā. Mūsu novērojumi rāda, ka jauniešiem no arodskolām un tehnikumiem ir vieglāk atrast darbu, jo studiju laikā iegūtas praktiskās zināšanas un dažkārt arī izveidotas attiecības ar darba devējiem.

Aptaujāto viedoklis skaidri parāda situāciju darba tirgū ar svešvalodu zināšanām - lai jaunietis atrastu darbu, ir nepieciešamas krievu valodas zināšanas. Diemžēl, kā liecina statistika, retais jaunietis zem 24 gadu vecuma pārvalda krievu valodu labā līmenī. Tas ir viens no cēloņiem, kas veicina jauniešu bezdarbu. Šo jautājumu nepieciešams risināt valsts līmenī, piedāvājot intensīvāku krievu valodas apguvi skolās. Kā primārā svešvaloda ir noteikta angļu valoda, bet darba tirgus krievu valodu pieprasa daudz biežāk. Arī iespēja apgūt krievu valodu augstskolā ļautu jauniešiem būt konkurētspējīgākiem darba tirgū.

Jāpiebilst, ka jauniešu sektorā noteikti svarīgākās ir prasmes un spēja parādīt sevi darba intervijā un pārliecināt, ka spēsi veikt konkrētos darba pienākumus un ka esi atvērts un ātri mācies. Turklāt, ņemot vērā šī brīža darba tirgus tendences, kur dažādas profesijas un nozares attīstās tik strauji, ka izglītības programmas nespēj tik šauri specializēties, izglītības nozīme attiecībā pret pieredzi likumsakarīgi sāk mazināties. Ja jaunietim ir pieredze, piemēram, ar maksājumu sistēmām, tad attiecīgas jomas izglītība nebūs tik būtiska.

Lūgti novērtēt Latvijas jauniešu iespējas atrast darbu, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, vairākums aptaujāto ir bijuši kritiski noskaņoti – 61% uzskata, ka darbu atrast ir grūtāk. Uzskatu, ka šo jautājumu cilvēki vērtē vairāk psiholoģiski, jo bezdarba rādītāji Dienvideiropā ir stipri augstāki nekā Latvijā. Jauniešiem, kas gatavi mācīties, pierādīt sevi un sasniegt rezultātus, kam papildus ir arī iegūta izglītība vai pieredze, darbu ir iespējams atrast - pat lielos un perspektīvos uzņēmumos. Galvenais ir motivācija un iniciatīva to darītājiem, atzina 26% respondentu, bet to, ka jauniešiem darbu atrast ir vieglāk, uzskata tikai 5%.

Par galvenajiem šķēršļiem darba atrašanai atzīta darba devēju nevēlēšanās pieņemt darbā cilvēkus bez darba pieredzes un jauniešu nevēlēšanās strādāt par piedāvātajām algām, kā arī iegūtās profesijas neatbilstība darba tirgus pieprasījumam un darbavietu trūkumu valstī. Jauniešiem ir jādomā par prakses iespējām jau studiju laikā, tā tiek iegūta pieredze, kas ļauj vai nu turpināt darbu uzņēmumā vai atrast darbu uzreiz pēc studiju beigām. Darba devēji, pieņemot jauniešus bez pieredzes, uzņemas risku un investē jaunieša apmācībā, līdz ar to prasītajam atalgojumam ir jāatbilst jaunieša spējām.

Tikmēr iegūtās profesijas neatbilstība darba tirgus pieprasījumam ir komplicēta problēma, jo jaunieši biežāk izvēlas sociālo zinātņu programmas, lai gan ir izteikts inženierzinātņu speciālistu trūkums. Saskaņā ar RTU datiem inženieru darba vietas var aizpildīt tikai par 60-70%. Lai risinātu šo jautājumu jau pašos pamatos, jāvelta daudz darba karjeras izglītības attīstīšanai. Bieži vien iemesls, kādēļ jaunieši neizvēlas studēt eksaktās zinātnes, slēpjas tajā, ka viņi nezina, ar ko īsti nodarbojas konkrētas jomas speciālisti. Jāspēj jau skolas laikā radīt interesi par matemātiku un dabas zinātnēm.

Pētījums atspoguļo arī mūsu novērojumus, ka darba meklēšana un atrašana nav tik daudz saistīta ar pašiem darba devējiem kā ar jauniešu motivāciju un vēlmi, sagatavotību. Darba devēji Latvijā ir atvērti jauniešiem – tiek izstrādātas dažādas prakšu, apmācības un mentoringa programmas. Darba devēji saprot, ka nepieciešams ieguldīt jauniešos, lai nākotnē veidotu talantīgu komandu un nesastaptos ar darbinieku trūkumu.

Viennozīmīgi nepieciešams pievērst lielu uzmanību profesijas izvēlei, jo katrs trešais jaunietis atzīst, ka izvēle nebija sevišķi pārdomāta, bieži vien studiju programma tiek mainīta jau pēc pirmā gada. Jauniešiem ir nepilnīga informācija par pieejamām profesijām un darba meklēšanu, īpaši, CV veidošanu. Mūsu datubāzē ir vairāk nekā 76 000 jauniešu CV un aptuveni 65% ir nekorekti noformēti, izmantojot e-pastu vai bildes, kas neatbilst amatam, uz kuru tiek kandidēts, gramatikas kļūdām, nepilnīgiem aprakstiem utt. Jauniešiem jau skolas laikā būtu jāamā veidot savu CV, līdz ar to ik gadu veidojam 220 seminārus vidusskolās, lai jauniešiem palīdzētu veidot CV un izdarīt profesijas izvēli. Aktīvi sadarbojamies ar LDDK un NVA karjeras izglītības pasākumu attīstīšanai.

Līga Meņģelsone, Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektore, Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas padomes priekšsēdētāja

Ja citus gadus izglītības tematika aktualizējas samērā neilgi pirms jaunā mācību gada sākuma, tad šogad tā bijusi dienaskārtībā nepārtraukti – sākot no Profesionālās izglītības likuma grozījumu pieņemšanas pavasarī un beidzot ar samērā aso diskusiju par jaunu pedagogu atalgojuma modeļa ieviešanu turpat pusvasaras garumā.

Tā, protams, nav nejaušība, bet likumsakarība, jo izglītības sfērā problēmas briedušas ilgu gadu garumā. Lūkojoties no darba devēju viedokļa – Latvijas uzņēmējiem un vadītājiem ir nepieciešams, lai izglītības sistēma visos līmeņos jauniešiem dotu pietiekamu un kvalitatīvu pamatu tālākajām profesionālajām gaitām un karjeras veidošanai. Nav nekā briesmīgāka, ja jaunietis, kurš ieguvis diplomu noteiktā jomā, aiziet pie topošā darba devēja, bet tas secina – viss jāmāca no jauna. Tomēr daudzi – gan izglītības iestāžu absolventi, gan darba devēji – tieši ar šādu situāciju ir saskārušies.

„DNB Latvijas barometra” šīsvasaras dati liecina, ka 67% respondentu uzskata – būtiskākais, kas izglītības sistēmai jāsniedz cilvēkam, ir labas teorētiskās un praktiskās zināšanas. Gribētu uzsvērt, ka atslēgvārds šajā atbildē ir tieši „un”. Tīra prakse bez plašākas izpratnes, kā un kādēļ lietas darāmas, var būt nepietiekama un likt cilvēkam apjukt jaunās darba vides situācijās, taču arī „plika” teorija bez jebkādas pieredzes tās izmantošanā ir teju bezvērtīga.

Pēdējos gadus Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju ir nenogurstoši strādājusi, lai vismaz vienā no izglītības līmeņiem – profesionālajā izglītībā – šo sasaisti izveidotu iespējami ciešu un sistemātisku. Patiess gandarījums ir par šopavasara pieņemtajiem grozījumiem Profesionālās izglītības likumā, ar kuriem Latvijā tiek ieviests darba vidē balstītu mācību princips, nodrošinot, ka daļa izglītības procesa notiek attiecīgo nozaru uzņēmumos, kā arī – nostiprināta LDDK koordinēto Nozaru ekspertu padomju darbība, kur tiek risināti izglītības attīstības jautājumi.

Protams, pilnvērtīgas darba vidē balstītas izglītības sistēmas nodrošināšanai vēl ir daudz darāmā – tostarp jārod risinājums uzņēmēju motivēšanai pieņemt ilgstošā praksē jauniešus. Jāņem vērā, ka uzņēmējam tās ir ievērojamas izmaksas – sākot no darbaudzinātāja darba stundām, ko viņš nevar veltīt tiešajiem darba pienākumiem pilnā apjomā, un beidzot ar, piemēram, darba aizsardzības līdzekļu, audzēkņa apdrošināšanas un citiem izdevumiem.

Tomēr pamats šādai sistēmai ir ielikts, un domāju, ka ir īstais brīdis sākt lūkoties augstākās izglītības virzienā, pēc līdzīga principa iedibinot ciešāku sasaisti ar reālo darba vidi un tās prasībām ikvienā specialitātē.

Tiesa, te jālūkojas vēl plašāk – es gribētu vērst uzmanību uz to, ka jau pieminētā „DNB Latvijas barometra” rādītāji, kur iedzīvotāji atsevišķi vērtējuši vispārējās un augstākās izglītības kvalitāti, nav skatāmi atrauti. Pēdējos gados, runājot ar augstskolām, bieži nācies dzirdēt, ka īpaši tehniskajās specialitātēs pat augstskolām ar labām, perspektīvām un darba tirgum atbilstošām programmām ir grūtības nokomplektēt studentu grupas. Iemesls ir gaužām vienkāršs – jauniešu nepietiekamās „starta” zināšanas noteiktos mācību priekšmetos. Piemēram, vidējais matemātikas centralizētā eksāmena rādītājs šajā gadā ir 40% jeb, citiem vārdiem, - „vidējais” vidusskolas absolvents zina mazāk par pusi no tā, ko viņam, beidzot skolu, pēc programmas vajadzētu zināt... Neizbrīna, ka šādos apstākļos gan Rīgas Tehniskā universitāte, gan Rēzeknes augstskola dibina savas inženierzinātņu vidusskolas, kur savlaicīgi audzināt savām studiju specialitātēm atbilstoša zināšanu līmeņa jauniešus. Tomēr šāda prakse nav normāla, jo skaidri liecina, ka vispārējās izglītības līmenī kaut kas nav kārtībā, bet tā vietā, lai risinātu šīs problēmas, faktiski sistēma tiek finansēta dubultā, veidojot jaunas „specializētās” skolas.

Ja runājam par risinājumiem – viens no tiem ir jaunais pedagogu atalgojuma modelis, kuru piedāvā Izglītības un zinātnes ministrija, bet kurš valsts pārvaldes sistēmā patlaban buksē. Kaut arī „DNB Latvijas barometra” respondenti bijuši ļoti piesardzīgi šī modeļa efektivitātes vērtēšanā (tikai 16% norādījuši, ka tā ieviešana uzlabos izglītības kvalitāti), šeit nu gribētu būt optimistiskāka. Detalizētas pārrunas ar ministrijas vadību un ekspertiem liecina, ka plānotajam pedagogu atalgojuma modelim ir visas iespējas ļaut piesaistīt izglītības sistēmai jaunus, perspektīvus skolotājus, motivēt esošos un veicināt izglītības kvalitātes uzlabošanu, ļaujot pedagogam daudz vairāk uzmanības veltīt kvalitatīvai mācību procesa sagatavošanai un organizēšanai, nevis sava laika sadalei starp vairākām slodzēm dažādās mācību iestādēs.

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti par izglītības kvalitāti liek uz dažiem tās aspektiem paraudzīties nedaudz atšķirīgi, nekā līdz šim tas varēja šķist no publiskajā telpā pieejamās informācijas. Piemēram, vissteidzamāk risināmo problēmu vidū norādītas zemās skolotāju algas - to minējuši trešdaļa respondentu. Taču lielāka problēma iedzīvotājiem šķiet nevis zemās skolotāju algas, bet gan labu skolotāju trūkums – to atzīmējuši 42% aptaujāto. Būtu grūti noliegt, ka starp abiem šiem jautājumiem pastāv zināma saistība. Cik tā cieša, ir dziļākas izpētes tēma.

Taču aptaujāto uztverē pastāv vēl kāda cita, daudz nopietnāka problēma – disciplīnas trūkums skolēnu vidū. Šo kā problēmu, kura gaida vissteidzamāko risinājumu, atzīmējuši 57% respondentu. Tas netieši norāda uz to, ka skolu nespēja nodrošināt pietiekamā līmenī mācību procesa praktisku organizāciju, pēc aptaujāto domām, visvairāk kavē izglītības sistēmu sasniegt no tās gaidāmos rezultātus.

Zaiga Priede, CSP Nodarbinātības statistikas daļas vadītāja

Iepazīstoties ar „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātiem par jauniešu iesaistīšanos darba tirgū, jāsecina, ka līdzīgi, kā atzīts pētījumā, arī saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes veiktā Darbaspēka izlases apsekojuma datiem jauniešu bezdarbs ir augsts. 2015. gada 2. ceturksnī tas bija 15,2%, kas ir 1,5 reizes augstāks nekā kopējais bezdarba līmenis valstī (2015. gada 2. ceturksnī 9,8%). No visiem bezdarbniekiem 12,9% jeb 12,6 tūkstoši bija jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem.

Kā pozitīva tendence jāmin fakts, ka jauniešu bezdarbs turpina samazināties un, salīdzinot ar 2014. gada 2. ceturksni, tas ir par 5,9 procentpunktiem mazāks. Gada laikā jauniešu bezdarbnieku skaits ir samazinājies par 5,2 tūkstošiem, un to īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā ir samazinājies par 3,8 procentpunktiem. Galvenie cēloņi jauniešu bezdarbam ir pieredzes un profesionālās kvalifikācijas trūkums. Trešā daļa jauniešu bija nodarbināti. Vairāk nekā 90% nodarbināto jauniešu bija algoti darbinieki. 2/3 daļa jauniešu bija nodarbināti pakalpojumu sniegšanas sektorā (no tiem lielākā daļa tirdzniecības pakalpojumu sektorā), ceturtdaļa - ražošanas sektorā, bet tikai neliela daļa lauksaimniecības sektorā.

Mārīte Seile, Latvijas Republikas izglītības un zinātnes ministre

Par izglītības kvalitāti

Jautājums par to, ko saprotam ar kvalitatīvu izglītību, pašlaik sabiedrībā tiek aktīvi diskutēts, un prognozēju, ka šī diskusija turpmāk vēl pieaugs plašumā. Mums kā sabiedrībai ir jāvienojas par to, ko saprotam ar pieprasījumu pēc kvalitatīvas izglītības: vispirms ir jāsaprot mērķis, ko vēlamies sasniegt, un tad jāiet pa to ceļu, kas visefektīvāk ved uz mērķi. Vienmēr esmu uzsvērusi, ka diskusijai ir jābūt ne tikai par to, kā nodrošinām kvalitatīvu izglītību ikvienam Latvijas bērnam, bet arī par izglītības pieejamību un izmaksu efektivitāti. Turklāt minētie aspekti ir jānodrošina līdzsvaroti, savstarpējā saistībā. Tas nozīmē, ka mums vajadzīgs gan jauns, t.s. kompetencēs balstīts mācību saturs, kas definē skolēnam nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmi, gan pārdomāts skolu tīkls, kas efektīvi nodrošina iespēju gan 1. – 6. klases posmā mācīties tuvu mājām, gan vidusskolas posmā – spēcīgās vidusskolās ar augsti profesionāliem pedagogiem un atbilstošu materiāli tehnisko bāzi. Darbs pie jaunā mācību satura izstrādes ir uzsākts, un plānojam, ka tā ieviešana sāksies 2018. gadā.

Izglītības kvalitātes jautājums ir būtisks arī augstākās izglītības posmā. Arī te redzam pieaugošu nepieciešamību pēc ciešākas sasaistes ar darba tirgu un tautsaimniecības vajadzībām. Lai motivētu augstskolas iesaistīt studentus pētniecībā, stiprinātu saiti ar tautsaimniecību un celtu Latvijas augstskolu starptautisko konkurētspēju, no jaunā studiju gada ieviešam jaunu augstākās izglītības finansēšanas modeli, kura ietvaros augstskolas saņems papildu finansējumu par sasniegtajiem rezultātiem.

Par profesionālo izglītību

Kvalitatīva, pieejama profesionālā izglītība, kas cieši saistīta ar darba tirgu un darba vidi, ir prioritāte gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā. Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014 - 2020 ir noteikts mērķis – 50% pamatskolas absolventu izvēlas mācīties profesionālās izglītības iestādēs. Mūsdienīgas profesionālās izglītības

sistēmas veidošanas procesā neiztikt bez dažādu institūciju un darba devēju iesaistes: profesionālā izglītība var veiksmīgi attīstīties tikai tad, ja visas ieinteresētās puses ir līdzatbildīgas par tās sasniegtajiem rezultātiem. Šāda izpratne nostiprinās visās iesaistītajās pusēs, un par to liecina arī „DNB Latvijas barometra” rezultāti.

Profesionālās izglītības likums pašlaik nozīmīgus darba uzdevumus nodod darba devēju nozaru ekspertu padomju rokās, īpaši domājot par mācību programmu veidošanu un to pilnveidi atbilstoši reālām ekonomikas, tostarp reģiona ekonomikas, vajadzībām. Tā ir laba platforma dialogam un veiksmīgs sākums, tomēr mums jādomā arī par to, kā darba devēji var uzņemties lielāku atbildību kvalifikācijas rezultātu vērtēšanā, kā arī kvalitatīvu mācību nodrošināšanā darba vidē balstītu mācību (DVB) ietvaros.

Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra nesen publicētajā apkārtā apskata par profesionālo izglītību Latvijā priekšvārdā ir minēts, ka Latvija tāpat kā citas valstis sastopas ar izaicinājumu uzlabot profesionālās izglītības kvalitāti laikā, kad trūkst finanšu resursu. Otrs nozīmīgākais izaicinājums – pārliecināt visus partnerus, ka profesionālā izglītība jāuztver kā ieguldījums nākotnē, nevis kā izdevumi.

Mums jāapzinās, ka duālās izglītības sistēma ir vitāli svarīga Latvijas tautsaimniecības nākotnei. Nepieciešams gan šo izpratni nostiprināt Profesionālās izglītības likumā, gan vēl vairāk un efektīvāk iesaistīt nozaru ekspertus profesionālās izglītības sistēmā. Mums jāraugās, kā duālo izglītību soli pa solim virzīt patiesi darba vidē iesakņotā virzienā.

Daina Sproģe, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras direktore

„DNB Latvijas barometra” jaunāko pētījumu rezultāti attiecībā uz izglītību un jauniešu iesaistīšanos darba tirgū parāda pašreizējo situāciju šajā jomā. Kā viens no svarīgākajiem iemesliem, kas traucē jauniešiem Latvijā atrast darbu, ir norādīts darba pieredzes trūkums (59%). Savukārt vairāk nekā trešdaļa respondentu (39%) norāda jauniešu iegūto profesiju neatbilstību darba tirgus prasībām. Arī Eiropas Savienības jaunatnes stratēģijā tiek atzīmēts, ka nereti jauniešu bezdarbu izraisa prasmju trūkums vai prasmju neatbilstība. Tajā pašā laikā ir novērots, ka starp piedāvātajiem risinājumiem jauniešu bezdarba mazināšanai visvairāk tiek atbalstīta nepieciešamība pieskaņot izglītības programmas darba tirgus prasībām (49%), kā arī iniciatīva attīstīt valsts subsidētās prakses vietas jauniešiem darba pieredzes iegūšanai. No vienas puses tas liecina par objektīvu situācijas novērtējumu attiecībā uz jauniešu iesaistīšanos darba tirgū un izglītībā un iespējamiem atbalsta pasākumiem, savukārt no otras puses vēl vairāk pievērš uzmanību tam, ka, ņemot vērā sabiedrības viedokļus, pastāv liela neatbilstība starp jauniešu iegūstamo izglītību un darba tirgū pieprasītām profesijām.

Arī pārējās atbildes attiecībā uz iespējamiem risinājumiem jauniešu bezdarba mazināšanai ir saistīti ar izglītības sistēmu valstī un jauniešu iegūstamām darba prasmēm, kas liecina par to, ka arī pašiem jauniešiem šīs jomas var būt primāras, lai meklētu piemērotākus risinājumus. Tajā pašā laikā ir būtiski tas, ka viens no jauniešu bezdarba mazināšanas risinājumiem ir uzsvērtā nepieciešamība aktīvāk informēt jauniešus par iespējamām apmācību programmām un prakses iespējām. Esam gandarīti, ka „Jauniešu garantijas” iniciatīva un projekts “PROTI un DARI!”, ko īsteno Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra, ir minēts kā viens no šādiem piemēriem. Skaidrojot „Jauniešu garantijas” iniciatīvas mērķi, jāsaka, ka tas ir labs piemērs tam, kā aktīvi jaunieši īsā laikā var apgūt tādas profesionālās izglītības programmas, kas ir pieprasītas darba tirgū, vai arī piedalīties darba tirgus prasībām atbilstošu prasmju un iemaņu paaugstināšanas pasākumos un praktiskas pieredzes iegūšanas pasākumos darbavietā. „Jauniešu garantijas” iniciatīvas projekts “PROTI un DARI!” ir unikāls, jo tas sniedz atbalstu neaktīviem, mazāk motivētiem jauniešiem, kuri nemācās, nestrādā, neapgūst arodu un nav reģistrēti Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieki. Projekta ietvaros “PROTI un DARI!” katram jauniešim vecumā no 15 līdz 29 gadiem sniegs individuālu, uz viņa problēmu risināšanu vērstu atbalstu, lai attīstītu šo jauniešu prasmes un veicinātu viņu iesaisti izglītībā, nodarbinātībā, kā arī nevalstisko organizāciju vai jauniešu centru darbībā. Ar šādiem atbalsta pasākumiem, piedāvājot individuālo un konkrētām jauniešiem piemēroto atbalstu, tiks risinātas iepriekš izklāstītās problēmas, tajā skaitā neaktīvo un nemotivēto jauniešu dalība valsts ekonomiskajā dzīvē.

Detalizētāk analizējot „DNB Latvijas barometra” jūlija aptaujas rezultātus, jāsecina, ka nedaudz optimistiskāk noskaņoti par iespējām atrast labu darbu bijuši vīrieši (8%), nevis sievietes (6%), bet gados jaunāki respondenti iespējas atrast labu darbu vērtē augstāk nekā gados vecāki cilvēki. Vecumā no 18 līdz 24 gadiem šīs iespējas par labām atzina 14% respondenti, vecumā no 25 līdz 34 gadiem 11% respondentu, bet gados vecākiem respondenti šīs iespējas par labām atzinuši aptuveni vien 4%.

Tiesa, analizējot pēdējos CSP statistikas datus par 2015.gada II ceturksni, jāsecina, ka, piemēram, vecuma grupā no 15 līdz 64 gadiem vīriešu vidū bezdarba līmenis ir augstāks (11.7%), nekā tas ir starp sievietēm (8.2%). Kas attiecas uz bezdarba līmeni jauniešu vidū, atšķirības ir vēl lielākas - ja kopējais bezdarba līmenis 2015.gada II ceturksnī bijis 9.9% (iedzīvotājiem vecuma grupā 15-64g.v.), tad vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem šis rādītājs bija 15.2%.

Lai arī bezdarba līmenis jauniešu vidū Latvijā ir zemāks nekā ES kopumā, tomēr „DNB Latvijas barometra” jaunākā pētījuma dati sasaucas ar satraukumu par jauniešu bezdarbu Eiropā. Jāatzīmē, ka Latvijas iedzīvotāji ir kritiskāk novērtējuši Latvijas jauniešu iespējas atrast darbu: 61% norādīja, ka to izdarīt ir grūtāk, bet to, ka sarežģītības līmenis ir līdzīgs ES vidējiem rādītājiem, - 26%. Tikai 5% aptaujāto uzskatīja, ka darbu atrast ir vieglāk. Detalizētāk analizējot datus, jāpiebilst, ka vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem vērtējums ir bijis mazāk kritisks: situāciju Latvijā par labāku gan atzinuši tikai 6%, bet biežāk norādīts, ka tā ir aptuveni tāda pati (34%), bet par sliktāku to uzskata 57%.

Komentējot iedzīvotāju priekšstatus par galvenajiem šķēršļiem, kas traucē jauniešiem atrast darbu, jaunieši paši biežāk nekā sabiedrība kopumā starp galvenajiem šķēršļiem ir minējuši faktu, ka darba devēji nevēlas pieņemt darbā cilvēkus bez iepriekšējās darba pieredzes (iedzīvotāji kopumā: 59%, jaunieši: 62%), jauniešiem tiek piedāvāti mazkvalificēti darbi (iedzīvotāji kopumā: 21%, jaunieši: 29%), iegūtā izglītība ir nekvalitatīva (iedzīvotāji kopumā: 15%, jaunieši: 18%), bet retāk norādīts, ka jaunieši nevēlas strādāt par piedāvātajām algām (iedzīvotāji kopumā: 47%, jaunieši: 39%), jaunieši nemaz nevēlas strādāt (iedzīvotāji kopumā: 11%, jaunieši: 8%).

Jāpiebilst, ka jaunieši tāpat kā sabiedrība kopumā visbiežāk par vēlamajiem risinājumiem bezdarba mazināšanai jauniešu vidū ir atzinuši izglītības programmu piesaņošanu darba tirgus pieprasījumam (iedzīvotāji kopumā: 49%, jaunieši: 44%) un aicinājumu valstij subsidēt darba prakses vietas, lai varētu iegūt darba pieredzi (iedzīvotāji kopumā: 48%, jaunieši: 47%), tiesa, pirmais ir minēts retāk nekā vidēji. Savukārt biežāk nekā vidēji ir atbalstīti priekšlikumi noteikt vidējo izglītību par obligāto (iedzīvotāji kopumā: 19%, jaunieši: 26%), lielākos uzņēmumos noteikt kvotas, cik % darbinieku jābūt jauniešiem (iedzīvotāji kopumā: 13%, jaunieši: 18%), kā arī nodrošināt informāciju, apmācību darba meklēšanai nepieciešamo prasmju apguvei (iedzīvotāji kopumā: 16%, jaunieši: 22%).

„DNB Latvijas barometra” Nr.82 aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1006 respondenti
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (128 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 09.07.2015. līdz 24.07.2015.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR leM PMLP Iedz. reģ. dati uz 19.02.2015.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīga	31.2	32.3	32.3
Pierīga	18.5	18.0	18.0
Vidzeme	10.1	10.1	10.1
Kurzeme	12.9	12.9	12.9
Zemgale	11.1	12.1	12.1
Latgale	16.1	14.6	14.6

DZIMUMS

Vīrieši	43.5	47.7	47.7
Sievietes	56.5	52.3	52.3

TAUTĪBA

Latvieši	58.4	58.6	58.6
Citi	41.6	41.4	41.4

VECUMS

18 - 24 g.v.	12.9	11.1	11.1
25 - 34 g.v.	18.1	20.8	20.8
35 - 44 g.v.	17.7	18.8	18.8
45 - 54 g.v.	17.3	19.1	19.1
55 – 74 g.v.	34.0	30.3	30.3

STATUSS

Strādājošie	63.8	66.8
Nestrādājošie	36.2	33.2

IZGLĪTĪBA

Pamatizglītība	10.9	10.6
Vidējā, vidējā profesionālā	59.1	58.9
Augstākā	29.9	30.6

PILSONĪBA

LR pilsoņi	84.6	85.0
Respondenti bez LR pilsonības	15.4	15.0

*Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.82 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – IZGLĪTĪBA UN JAUNIEŠU IESAISTĪŠANĀS DARBA TIRGŪ

Nākamie jautājumi būs par izglītību

S1. Kā Jūs vērtējat izglītības kvalitāti Latvijā šādās jomās? Lūdzu, novērtējiet to 5 punktu skalā, kur 1 nozīmē „neapmierinoša”, bet 5 - „teicama”.

		1 – neapmierinoša	2	3	4	5 – teicama	Grūti pateikt/NA
1	Izglītības kvalitāte vispārīzglītojošajās skolās (pamatskolas un vidusskolas)	1	2	3	4	5	8
2	Izglītības kvalitāte arodskolās, profesionāli tehniskajās skolās	1	2	3	4	5	8
3	Izglītības kvalitāte augstskolās	1	2	3	4	5	8

S2. Domājot par izglītības kvalitāti Latvijā kopumā, vai, Jūsuprāt, pēdējo gadu laikā ir vērojama uzlabošanās vai pasliktināšanās?

Vērojama uzlabošanās	1
Vērojama pasliktināšanās	2
Nav ne uzlabošanās, ne pasliktināšanās	3
Grūti pateikt/NA	8

S3. Domājot par situāciju Latvijas skolās, kuras, Jūsuprāt, ir trīs vissteidzamāk risināmās problēmas? (Izsniegt kartīti S3! Atzīmēt ne vairāk kā 3 atbildes!)

Slikts materiāli tehniskais nodrošinājums	1
Disciplīnas trūkums skolēnu vidū	2
Pārāk lielas klases	3
Labu skolotāju trūkums	4
Nepietiekama apmācīšanas kvalitāte	5
Vardarbība skolās	6
Zemas skolotāju algas	7
Nepietiekama vecāku līdzdalība	8
Nepietiekami labi mācību materiāli	9
Cita problēma (norādīt!).....	10
Grūti pateikt/NA	98

S4. Kā, Jūsuprāt, jaunais Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātais pedagogu atalgojuma modelis ietekmēs izglītības kvalitāti skolās?

Uzlabos	1
Neietekmēs	2
Pasliktinās	3
Grūti pateikt/NA	8

Nākamie jautājumi būs par jauniešu iesaistīšanos darba tirgū

S5. Vai, Jūsuprāt, jauniešiem Latvijā ir vieglāk vai grūtāk atrast darbu nekā vidēji Eiropas Savienības dalībvalstīs?

Vieglāk	1
Aptuveni tāpat	2
Grūtāk	3
Grūti pateikt/NA	8

S6. Kas, Jūsaprāt, ir 3 galvenie iemesli, kas traucē jauniešiem Latvijā atrast darbu?

(Izsniegt kartīti S6! Atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Izglītības trūkums (darba tirgū tiek prasīts augstāks izglītības līmenis)	1
Iegūtā profesija nav pieprasīta darba tirgū	2
Iegūtā izglītība ir nekvalitatīva	3
Darba devēji nevēlas pieņemt darbā cilvēkus bez darba pieredzes	4
Jaunieši nevēlas strādāt par piedāvātajām algām	5
Jauniešiem tiek piedāvāti mazkvalificēti darbi	6
Trūkst informācijas par vakantajām darba vietām	7
Jaunieši paši nezina, ko grib darīt	8
Valstī kopumā trūkst darbavietu	9
Jaunieši nemaz negrib strādāt	10
Cits iemesls <i>(norādīt!)</i>	11
Nekas netraucē	12
Grūti pateikt/NA	98

S7. Kas, Jūsaprāt, būtu jādara vispirms, lai mazinātu bezdarbu jauniešu vidū?

(Izsniegt kartīti S7! Atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Noteikt, ka Latvijā ir obligāta vidējā izglītība	1
Stingrāk kontrolēt, uzlabot izglītības kvalitāti mācību iestādēs	2
Pieskaņot izglītības programmas darba tirgus pieprasījumam	3
Nodrošināt profesionālās orientācijas pakalpojumus, lai palīdzētu pieņemt lēmumu profesijas izvēlē	4
Nodrošināt informāciju, apmācību darba meklēšanai nepieciešamo prasmju apguvei (kā rakstīt CV, kā izturēties darba intervijā, kā meklēt darbu u.t.t.)	5
Valstij subsidēt darba prakses vietas, lai jaunieši iegūst darba pieredzi	6
Valstij vairāk subsidēt jauniešu darbavietas	7
Noteikt kvotas (lielākos uzņēmumos), cik % darbinieku jābūt jauniešiem	8
Aktīvāk informēt jauniešus par apmācības programmām un prakses iespējām (piem., Jauniešu garantija, Proti un dari!)	9
Uzlabot informācijas pieejamību par vakantajām darbavietām	10
Jāuzlabo atbalsts (t.sk. finanšu) jaunajiem uzņēmējiem, veicinot, lai jaunieši sāktu savu uzņēmējdarbību	11
Cits variants <i>(norādīt, kāds!)</i>	12
Nekas īpašs nav jādara	13
Grūti pateikt/NA	98

S8. Kas, Jūsaprāt, ir būtiskākais, ko izglītības sistēmai jāsniedz cilvēkam, lai viņš varētu iekļauties darba tirgū? *(Izsniegt kartīti S8! Atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)*

Teorētiskās un praktiskās zināšanas	1
Prasmi patstāvīgi domāt un risināt problēmas	2
Spēju domāt analītiski un radoši	3
Spēju prezentēt, runāt auditorijas priekšā	4
Prasmi strādāt komandā	5
Gatavību konkurēt ar citiem	6
Spēju efektīvi atrast nepieciešamo informāciju	7
Cits <i>(norādīt, kas!)</i>	8
Grūti pateikt/NA	9

S9. Kā Jūs domājat, kas Latvijā ir nozīmīgākie faktori, ko darba devējs ņem vērā, izlemjot, kuru no pretendentiem pieņemt darbā? (Izsniegt kartīti S9, atzīmēt ne vairāk kā 5 atbildes!)

Atsauksmes no iepriekšējām darbavietām	1
Attieksme (piem., darba intervijā)	2
Darba pieredze attiecīgajā jomā, amatā	3
Darbinieka prasības attiecībā uz atalgojumu, darba apstākļiem u.c.	4
Dzimums	5
Iemaņas, prasmes	6
Izglītība	7
Izskats	8
Latviešu valodas zināšanas	9
Krievu valodas zināšanas	10
Citu svešvalodu (piem., angļu, vācu) zināšanas	11
Personiskās īpašības	12
Prasme sevi pasniegt	13
Vecums	14
Cits faktors (<i>norādiet, kas!</i>).....	15
Grūti pateikt/NA	98

Papildu informācija:

Teika Lapsa
DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja
Tel. 29161561
E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv